

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ  
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ  
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»**

**Факультет лінгвістики  
Кафедра теорії, практики та перекладу англійської мови**

«На правах рукопису»  
УДК \_\_\_\_\_

«До захисту допущено»  
В.о. завідувача кафедри  
\_\_\_\_\_ І.М. БОРБЕНЧУК  
«\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

**МАГІСТЕРСЬКА ДИСЕРТАЦІЯ**

**на здобуття ступеня магістра  
зі спеціальності 035 «Філологія»**

**на тему: «Лексико-граматичні трансформації у перекладі з англійської  
мови на українську (на матеріалі міжнародно-правових документів)»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи ЛА-з21мп  
Герасименко Каріна Олександрівна \_\_\_\_\_

Науковий керівник:  
доц. каф. ТППАМ, канд. пед. наук, доц. Баклаженко Ю. В. \_\_\_\_\_

Рецензент:  
доцент, канд. псих. наук Цимбал І. В. \_\_\_\_\_

Засвідчую, що у цій магістерській  
дисертації немає запозичень з  
праць інших авторів без  
відповідних посилань  
Студентка \_\_\_\_\_

Київ 2023

**Національний технічний університет України**  
**«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»**  
**Факультет лінгвістики**  
**Кафедра теорії, практики та перекладу англійської мови**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Спеціальність (спеціалізація) – 035 Філологія (035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри

\_\_\_\_\_ І.М. БОРБЕНЧУК

«\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

**ЗАВДАННЯ**

**на магістерську дисертацію студенту**

**Герасименко Каріні Олександрівні**

1. Тема дисертації «Лексико-граматичні трансформації у перекладі з англійської мови на українську (на матеріалі міжнародно-правових документів)», науковий керівник дисертації: Баклаженко Юлія Вікторівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови, затверджені наказом по університету №5029-с від 25.10.2023 р.

2. Термін подання студентом дисертації: 26 листопада 2023 р.

3. **Об'єкт** дослідження – лексико-граматичні трансформації у перекладі з англійської мови на українську.

4. **Предмет** дослідження – особливості застосування лексико-граматичних трансформацій у перекладі міжнародно-правових документів з англійської мови на українську.

5. Перелік завдань, які потрібно зробити:

- 1) з'ясувати основні види лексико-граматичних трансформацій;
- 2) проаналізувати особливості англомовного юридичного дискурсу та його роль у перекладі міжнародно-правових документів;
- 3) дослідити особливості застосування лексичних та граматичних трансформацій у перекладі міжнародно-правових документів.

6. Орієнтовний перелік ілюстративного матеріалу: 4 джерела, зокрема Європейська конвенція з прав людини та Конвенція про права дитини, 400 одиниць аналізу.

7. Орієнтовний перелік публікацій: тези “English legal discourse in international legal document translation” на конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених SCIENCE AND TECHNOLOGY OF THE XXI CENTURY, (23 листопада 2023 р.) та стаття у фаховому науковому журналі «Особливості лексико-граматичних трансформацій у перекладі англомовних міжнародно-правових документів», яка подана до фахового журналу (Advanced Linguistics, 2023).

8. Дата видачі завдання: 01 жовтня 2023 р.

#### Календарний план

№ з/п	Назва етапів виконання магістерської дисертації	Строк виконання етапів магістерської дисертації	Примітка
1	<i>Обґрунтування теоретичних передумов дослідження</i>	<i>до 21.10.2023</i>	<i>виконано</i>

2	<i>Формування програми й методики дослідження</i>	<i>до 18.11.2023</i>	<i>виконано</i>
3	<i>Аналіз досліджуваного матеріалу та виклад і оформлення результатів дослідження</i>	<i>до 02.12.2023</i>	<i>виконано</i>

Студентка \_\_\_\_\_

К. О. Герасименко

Науковий керівник дисертації \_\_\_\_\_

Ю. В. Баклаженко

## РЕФЕРАТ

**Герасименко К. О.** «Лексико-граматичні трансформації у перекладі з англійської мови на українську (на матеріалі міжнародно-правових документів)». Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня магістра зі спеціальності 035 «Філологія». КПІ ім. Ігоря Сікорського, Київ, 2023.

У кваліфікаційній роботі розглянуто лексико-граматичні трансформації, що виникають при перекладі міжнародно-правових документів з англійської мови на українську. Здійснено теоретико-методологічне обґрунтування, з'ясовано основні поняття та види лексико-граматичних трансформацій, проаналізовано особливості англійського юридичного дискурсу, його роль у перекладі міжнародно-правових документів. Також досліджено 400 прикладів використання лексико-граматичних трансформацій у перекладі міжнародно-правових документів, а саме Європейської конвенції з прав людини та Конвенція про права дитини.

Наукова новизна роботи полягає в чіткому визначенні та детальному аналізі лексико-граматичних трансформацій у перекладі міжнародно-правових документів, з урахуванням актуальності сучасної міжнародної співпраці та необхідності точності у передачі інформації.

Практичне значення здобутих результатів полягає у конкретних рекомендаціях для перекладачів та фахівців, які здійснюють переклад міжнародно-правових документів. Отримані результати поглиблюють уявлення про використання лексико-граматичних трансформацій саме у перекладі міжнародно-правових документів та можуть бути використані в освітньому процесі, зокрема в теоретичних та практичних курсах з перекладу юридичних текстів.

**Апробація результатів дослідження.** Основні методологічні, теоретичні результати і концептуальні положення дослідження

обговорювалися на XXIV Міжнародній науково-практичній онлайн конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених SCIENCE AND TECHNOLOGY OF THE XXI CENTURY, що відбулася 23 листопада 2023 року з поданням тез за темою “English legal discourse in international legal document translation”.

**Публікації.** Основні положення та результати дослідження висвітлені у науковій статті «Особливості лексико-граматичних трансформацій у перекладі англомовних міжнародно-правових документів», яка подана до фахового журналу “Advanced Linguistics”.

**Ключові слова:** *перекладацькі трансформації; лексичні та граматичні трансформації; міжнародно-правові документи; юридичний переклад, юридичний дискурс.*

## ABSTRACT

**Herasymenko K. O.** “Lexico-grammatical transformations in the translation from English to Ukrainian (on the material of international legal documents).” Qualifying research work with the manuscript copyright.

Thesis for a master's degree in specialty 035 "Philology". Igor Sikorsky KPI, Kyiv, 2023.

This qualification work examines lexico-grammatical transformations that arise in the translation of international legal documents from English to Ukrainian. Theoretical and methodological justification is provided, defining the basic concepts and types of lexico-grammatical transformations. The features of English legal discourse and its role in the translation of international legal documents are analyzed. Additionally, 400 examples of the use of lexico-grammatical transformations in the translation of international legal documents are investigated, specifically, the European Convention on Human Rights and the Convention on the Rights of the Child.

The originality of the research lies in the clear definition and detailed analysis of lexico-grammatical transformations in the translation of international legal documents, taking into account the relevance of contemporary international cooperation and the necessity of information accuracy.

The practical significance of the obtained results lies in specific recommendations for translators and specialists involved in the translation of international legal documents. The results deepen the understanding of the use of lexico-grammatical transformations, especially in the translation of international legal documents, and can be applied in educational processes, particularly in theoretical and practical courses on legal text translation.

**Approval of the research results.** The main methodological, theoretical results, and conceptual positions of the study were discussed at the XXIV International Scientific and Practical Online Conference of Higher Education Applicants and Young Scientists SCIENCE AND TECHNOLOGY OF THE XXI

CENTURY, held on November 23, 2023, with the presentation of abstracts on the topic “English legal discourse in international legal document translation.”

**Publications.** The main provisions and results of the research are reflected in the scientific article “Features of lexico-grammatical transformations in the translation of English international legal documents,” submitted to the professional journal “Advanced Linguistics.”

**Keywords:** *translation transformations; lexical and grammatical transformations; international legal documents; legal translation; legal discourse.*

## ЗМІСТ

<b>ВСТУП .....</b>	<b>10</b>
<b>РОЗДІЛ 1 Визначення лексико-граматичних трансформацій у перекладі.....</b>	<b>14</b>
1.1 Поняття трансформацій в перекладі .....	15
1.2 Види лексико-граматичних трансформацій.....	21
<b>ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1 .....</b>	<b>35</b>
<b>РОЗДІЛ 2 Аналіз англомовного юридичного дискурсу та його роль у перекладі міжнародно-правових документів .....</b>	<b>37</b>
2.1 Поняття загального та юридичного дискурсу .....	38
2.2 Міжнародно-правові документи .....	46
2.3 Особливості англомовного юридичного дискурсу та важливість лексико-граматичних трансформацій у перекладі міжнародно-правових документів .....	50
<b>ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2 .....</b>	<b>57</b>
<b>РОЗДІЛ 3 Особливості лексико-граматичних трансформацій у перекладі міжнародно-правових документів з англійської мови на українську .....</b>	<b>59</b>
3.1 Особливості застосування лексичних трансформацій у перекладі міжнародно-правових документів .....	61
3.2 Особливості застосування граматичних трансформацій у перекладі міжнародно-правових документів .....	72
<b>ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3 .....</b>	<b>79</b>
<b>ВИСНОВКИ.....</b>	<b>81</b>
<b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ .....</b>	<b>85</b>
<b>СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ .....</b>	<b>92</b>
<b>ДОДАТКИ .....</b>	<b>93</b>
<b>ДОДАТОК А .....</b>	<b>93</b>

## ВСТУП

З того моменту, коли Україна почала активно розширювати свої міжнародні зв'язки та взаємодію з різними країнами світу, відбувається постійна комунікація на міжнародному рівні, яка вимагає точної та якісної передачі інформації. Таким чином, міжнародна співпраця, в якій бере участь Україна, вимагає не лише професійного підходу до перекладу міжнародно-правових документів, але й ретельного вивчення лексико-граматичних трансформацій, які можуть виникнути при адаптації текстів з іноземної мови на українську. Переклад, який відбувається на міжнародному рівні, вимагає неабиякої правильності, точності та достовірності, адже є важливим елементом взаєморозуміння та сприяє побудові конструктивних відносин між країнами.

Дослідженнями перекладацьких трансформацій займалися українські, зарубіжні та вітчизняні науковці, які у своїх працях виділяли як лексичні, так і граматичні трансформації, серед таких дослідників були А. Албір [59], М. Бейкер [45], Ж.-П. Віне [70], О. Волченко [5], В. Горда [6], Ж. Дарбельне [70], В. Карабан [11], Т. Кияк [13], І. В. Корунець [19], С. Є. Максимов [23], А. В. Мамрак [24], Н. Міщенко [28], Л. Моліна [59], В. Нікішина [5], П. Ньюмарк [60], М. Пінейру [63], Н. В. Проценко [34], Н. Пушик [6], О. О. Селіванова [35], І. Сіняговська [37], М. Фебріанто [54], Л. Цюпа [42], М. Шемуда [41], Н. Яцків [42]. Однією з найбільш деталізованих та узагальнених класифікацій лексико-граматичних трансформацій є класифікація, яка була розроблена А. Гордєєвою [29] та Л. Науменко [29].

*Актуальність* даного дослідження зумовлена недостатнім вивченням лексико-граматичних трансформацій саме у міжнародно-правових документах, адже сучасні реалії вимагають удосконалення методів та стратегій перекладу, зокрема у сфері міжнародного права, де невірний або недостатньо точний переклад може мати суттєві правові наслідки. З

урахуванням активного розвитку міжнародної співпраці, це дослідження заповнить прогалини в сучасному перекладознавстві та сприятиме подальшому розвитку перекладацької компетентності в галузі міжнародного права.

*Об'єктом* дослідження є лексико-граматичні трансформації у перекладі з англійської мови на українську.

*Предметом* дослідження є особливості застосування лексико-граматичних трансформацій у перекладі міжнародно-правових документів з англійської мови на українську.

*Метою* роботи є вивчення, аналіз та виявлення особливостей використання лексико-граматичних трансформацій у процесі перекладу міжнародно-правових документів з англійської мови на українську. Реалізація поставленої мети вимагає вирішення таких *завдань*:

- 1) з'ясувати основні поняття та види лексико-граматичних трансформацій у перекладі;
- 2) проаналізувати особливості англомовного юридичного дискурсу та його роль у перекладі міжнародно-правових документів;
- 3) розглянути міжнародно-правові документи;
- 4) дослідити особливості застосування лексичних трансформацій у перекладі міжнародно-правових документів;
- 5) вивчити особливості застосування граматичних трансформацій у перекладі міжнародно-правових документів.

Для досягнення мети та розв'язання поставлених завдань у роботі застосовано як загальнонаукові, так і спеціальні *методи дослідження*: *зіставний метод* – для порівняння лексико-граматичних особливостей між англійським та українським текстами міжнародно-правових документів; *метод дистрибутивного аналізу* – для вивчення розподілу лексичних та

граматичних одиниць у текстах; *метод функційного аналізу* – для вивчення функціональних аспектів лексико-граматичних трансформацій у перекладі міжнародно-правових документів; *метод кількісного аналізу* – для оцінки частоти вживання певних лексичних та граматичних трансформацій у перекладі; *методи індукції та дедукції* – для виведення загальних принципів та висновків про лексико-граматичні трансформації у перекладі на основі конкретних прикладів та теоретичних засад; *метод суцільної вибірки* – для докладного вивчення конкретних випадків лексико-граматичних трансформацій у перекладі та для отримання деталізованої інформації.

*Матеріалом* для даного дослідження слугували 400 прикладів використання лексико-граматичних трансформацій, знайдених у міжнародно-правових документах таких, як Європейська конвенція з прав людини [16] та Конвенція про права дитини [17].

*Наукова новизна* даного дослідження проявляється у дослідженні лексико-граматичних трансформацій на матеріалі перекладів міжнародно-правових документів з англійської мови на українську.

*Практичне значення* магістерської дисертації проявляється у конкретних рекомендаціях для перекладачів та фахівців, які здійснюють переклад міжнародно-правових документів, а також полягає у можливості використання на практичних заняттях з перекладу юридичних документів.

*Апробація результатів дослідження.* Результати дослідження були представлені на *XXIV Міжнародній науково-практичній онлайн конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених SCIENCE AND TECHNOLOGY OF THE XXI CENTURY*, що відбулася 23 листопада 2023 року з поданням тез за темою “*English legal discourse in international legal document translation*”.

*Публікація.* Підготовлено наукову статтю на тему «*Особливості лексико-граматичних трансформацій у перекладі англомовних міжнародно-*

*правових документів»* та подано до фахового журналу категорії «Б» - “*Advanced Linguistics*” (13 листопада 2023 року).

*Магістерська робота* складається зі вступу, 3 розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та джерел ілюстративного матеріалу (74 найменування), а також 1 додатка.

У I розділі розглядається поняття перекладацьких трансформацій та види лексико-граматичних трансформацій.

У II розділі досліджується англomовний юридичний дискурс та його роль у перекладі міжнародно-правових документів.

У III розділі аналізуються особливості лексико-граматичних трансформацій у перекладі міжнародно-правових документів з англійської мови на українську на прикладі 400 одиниць.

Загальний обсяг дисертації – 138 сторінок (обсяг основного тексту – 84 сторінки).

## **РОЗДІЛ 1 Визначення лексико-граматичних трансформацій у перекладі**

У сучасному світі, де міжнародна співпраця та обмін інформацією набувають все більшого значення, саме мовний аспект відіграє ключову роль у забезпеченні точності та адекватності передачі правових норм та зобов'язань між різними національними та культурними спільнотами. Незважаючи на різноманіття наявних технічних засобів перекладу, стрімкий розвиток штучного інтелекту та змістовні перекладацькі бази, питання точної передачі змісту та форми у перекладі залишаються актуальними. Це зумовлено тим, що перекладачі у своїй роботі невідворотно змушені відступати від дослівного перекладу, вдаватися до певних перекладацьких прийомів та трансформацій з метою збереження змісту та адаптації форми для читачів мовою перекладу. Цей розділ магістерської дисертації присвячений розгляду лексико-граматичних трансформацій, що використовуються у перекладі.

Визначення лексико-граматичних трансформацій у перекладі є ключовим етапом нашого дослідження, оскільки надає важливу основу для розуміння сутності перекладу та його складових частин. У цьому розділі буде поглиблено розглянуто поняття трансформацій в перекладі та їхню роль у процесі передачі значення і стилю оригінального тексту.

У першій частині буде досліджено загальне поняття трансформацій у перекладі та їх важливість, погляди науковців щодо поняття перекладацьких трансформацій. Розуміння цих аспектів допоможе дізнатися, як перекладачі вносять зміни в оригінальний текст для досягнення максимальної точності і передачі інформації в перекладі.

Друга частина розділу присвячена видам лексико-граматичних трансформацій. Це включає в себе зміни на рівні словникового запасу,

граматичних структур, та інших лінгвістичних аспектів. Розуміння цих видів трансформацій допоможе нам проаналізувати їхню роль у передачі інформації та стилю тексту під час перекладу.

Цей розділ містить аналіз лексико-граматичних трансформацій у перекладі з англійської мови на українську (на матеріалі міжнародно-правових документів), і є підґрунтям для аналізу процесу перекладу та вибору правильних перекладацьких рішень.

### **1.1 Поняття трансформацій в перекладі**

З давніх-давен і до сьогодні переклад виконує важливу соціальну роль. У процесі перекладу ми часто стикаємося з тим, що не можемо просто обмежитися словниковими значеннями, що й призводить до необхідності застосовувати перекладацькі трансформації, які можуть змінювати структуру речень оригіналу.

Перекладацькі трансформації – це перетворення, які використовуються для переходу одиниць мови оригіналу на відповідні одиниці мови перекладу. Ці трансформації представляють собою особливий вид перефразування між мовами і відрізняються від трансформацій в межах однієї мови [22, с. 102].

Згідно з С. Є. Максимовим, завданням перекладу є відтворення наданої інформації якнайповніше, але це можливо лише за допомогою введення певних структурних або семантичних змін. Ці зміни виникають через різницю в лексиці та граматиці між мовами і називаються перекладацькими трансформаціями [23].

Використання перекладацьких трансформацій є однією з найактуальніших тем у перекладознавстві. Для точної передачі суті тексту

іншою мовою перекладачі вдаються до різних трансформацій, які можуть або повністю, або частково змінювати структуру оригінальних речень.

Основною вимогою до перекладу є досягнення адекватності, що визначається як точне відтворення форми і змісту оригіналу за допомогою еквівалентних засобів [8, с. 18]. У здійсненні свідомого перекладу перекладач використовує адаптивні стратегії та перекладацькі трансформації, що сприяє адекватній ідентифікації типу тексту та дискурсу реципієнтом [8, с. 96].

Процес адаптації включає дві стратегії: адаптацію типу тексту та адаптацію інформації типу тексту. Застосування адаптації інформації у культурі перекладу пояснюється тим, що зміна інформації, а також засобів її подання, визначається лінгвокультурними відмінностями між вихідним текстом і перекладом [7, 240].

Дослідження також показують, що в галузі перекладознавства немає єдиної системи класифікації перекладацьких трансформацій, і це завдання є вкрай складним через різноманітність мовних, культурних та лінгвістичних особливостей. Різні школи та дослідники можуть розглядати одні й ті ж перекладацькі прийоми з різних точок зору, і це додає велику глибину та багатогранність до поліпшення теорії та практики перекладу.

Г. В. Висоцька вказує на три основні причини, які визначають використання перекладацьких трансформацій:

- 1) наявність відмінностей у системах мов оригіналу та перекладу (категорії, які притаманні одній мові, але відсутні в іншій, різне розподілення цих категорій, а також неповне співпадіння обсягу значень у цих категоріях);

- 2) розбіжності у нормах мови оригіналу та мови перекладу (висловлювання зрозуміле, але викликає нормативні відхилення, іншими словами, порушує уявлення про правильність мови);
- 3) розбіжності узусу, який діє в середовищі мови оригіналу та мови перекладу (узус відображає прийняті правила суспільства щодо вживання мовних засобів і ситуативного використання мови, віддзеркалюючи мовні звички та традиції даного суспільства) [4].

Проблеми перекладацьких трансформацій розглядали в своїх роботах Т. Кияк, І. Сіняговська, Н. Міщенко, М. Бейкер, Н. Яцків, Л. Цюпа, І. Мельчук, Ж.-П. Віне, Ж. Дарбельне та багато інших. Наприклад, деякі дослідники можуть визнавати перекладацькі трансформації на рівні лексики, де важливими є синоніми та антоніми, які дозволяють підібрати найбільш відповідні слова для передачі значення. Серед таких науковців, які розвивали у своїх працях тему лексичних перекладацьких трансформацій, є В. Карабан, І. Клименко, І. Зоренко та багато інших. Інші дослідники можуть акцентувати увагу на граматичних трансформаціях, таких як зміни структури речень чи вживання різних часів, для забезпечення граматичної коректності перекладу. Наприклад, серед таких науковців є Л. Науменко та А. Гордєєва, М. Кур'янова, І. Орлова, а також М. Шемуда, яка вважає, що жоден переклад з однієї мови на іншу неможливий без звернення до граматичних трансформацій [41].

Вибір стратегії перекладу визначається не лише суб'єктивними уподобаннями перекладача та жанром оригінального тексту, але й рядом об'єктивних факторів. До яких, на думку Л. В. Коломієць, належать:

- 1) цільова аудиторія перекладу і стан цільової полісистеми;

- 2) кількість наявних перекладів конкретного твору в цільовій літературі [15].

На думку Н. С. Ольховської виникає суттєва потреба у перекладі, який здійснюється таким чином, щоб текст був більш зрозумілим або прийнятним для іншої культурної аудиторії, щоб зменшити відстань між читачем та оригінальним текстом і забезпечити більш ефективне сприйняття тексту новою аудиторією [30].

Т. В. Пастрик визначає три групи стратегій у перекладі:

- 1) конативні стратегії, які виражають спрямованість на адресата у взаємодії, враховуючи зміст і функції спілкування, змірюючись на визначення смислового наповнення початкового тексту і вплив на читачів перекладу відповідно до намірів автора оригіналу;
- 2) особистісні стратегії перекладу – закономірності когнітивної обробки інформації (сприймання, інтерпретація та породження), які визначаються особистісними рисами перекладача;
- 3) когнітивно-лінгвістичні стратегії, що базуються на лінгвістичних і текстових знаннях перекладача, включаючи інформацію про когнітивний, емоційний, естетичний контекст і особливості його вербалізації [31, с. 146].

Українська науковиця О. О. Селіванова вивчає поняття трансформацій як процесу, який включає в себе «зміну форми, структури та змісту, з метою забезпечення відповідності комунікативного впливу на одержувачів оригінального та перекладеного текстів». В її лінгвістичній енциклопедії трансформація описується як фундаментальна складова більшості методів перекладу, що включає в себе зміни на рівні формальних аспектів (лексичні або граматичні трансформації) або семантики (семантичні трансформації)

вихідного тексту, при цьому зберігаючи інформацію, призначену для подальшої передачі [35, с. 456].

Як стверджує Н. Міщенко, для точного відтворення сутності оригіналу необхідно не лише знаходити в перекладі відповідні терміни та лексичні одиниці, але й добирати відповідні граматичні конструкції і стилістичні особливості [28].

За дослідженням І. Корунця, зміни, які вносяться в структурну форму мовних одиниць з метою досягнення точного перекладу, розглядаються як перекладацькі трансформації [19, с. 53]. І. В. Корунець визначає ці трансформації як перекладацькі перетворення, спрямовані на перехід від мовних одиниць оригіналу до мовних одиниць у перекладі для того, щоб забезпечити адекватність перекладу [19, с. 210]. Він також підкреслює, що причиною використання трансформацій може бути невідповідність між мовними засобами в мові перекладу і мові оригіналу, що ускладнює створення вірного перекладу. Зрозуміло, що не всі мовні одиниці потребують змін при перекладі, і їхня форма, значення та структура залишаються повністю незмінними або майже незмінними [19, с. 361].

До розширення дефініційного аспекту поняття «перекладацька трансформація» також приєдналася українська науковиця Інга Сіняговська, яка вказала на те, що слід розуміти термін «трансформація» не буквально, оскільки в ході цього процесу оригінальний текст залишається незмінним, але на його основі створюється інший текст вихідною мовою, який за своєю природою не може бути повністю ідентичним оригіналу у лінгвістичному аспекті. У своєму дослідженні науковиця визначає перекладацькі трансформації як перетворення, за допомогою яких відбувається перехід від мовних одиниць оригінального тексту до мовних одиниць у перекладі, що є основою багатьох методів перекладу. І. Сіняговська розрізняє лексичні та

граматичні трансформації (зміни формальних компонентів тексту) і семантичні трансформації (зміни семантичних компонентів під час перекладу) [37].

Тарас Кияк, Анатолій Науменко та Олександр Огуй – українські дослідники, які працювали у сфері перекладацьких трансформацій та зробили власний внесок до визначення цього поняття. Вони акцентують увагу на тому, що перекладацькі трансформації представляють собою методи та прийоми перекладу, які сприяють збереженню індивідуального стилю автора та допомагають якісно відтворити зміст та основну інформацію оригінального тексту. В їхньому розумінні, процес перекладу включає як міжмовні заміни з використанням формальних та функціональних відповідників, так і перетворення на морфологічному, синтаксичному, лексичному, фонетичному та текстовому рівнях [13, с. 532].

Загалом, ця різноманітність підходів до класифікації перекладацьких трансформацій показує, що переклад – це високо індивідуалізований процес, інструменти та методи якого вибираються залежно від конкретного тексту, мовної пари, а також цілей і контексту перекладу.

Ця різноманітність підходів сприяє постійному розвитку перекладознавства і стимулює обмін досвідом між перекладачами та дослідниками різних країн і культур. Все це сприяє підвищенню рівня якості перекладу та його адаптації до сучасних вимог і реалій. Таким чином, відсутність єдиної системи класифікації перекладацьких трансформацій, замість того, щоб бути недоліком, стає стимулом для пошуку нових і кращих шляхів передачі сенсу між мовами та культурами.

## 1.2 Види лексико-граматичних трансформацій

Науковці визначають різні підходи до класифікації перекладацьких трансформацій, виділяючи різні види таких трансформацій, включаючи лексичні, граматичні, семантичні, текстові, фонетичні та інші. Більшість лінгвістів в основному розглядає два основних типи перекладацьких трансформацій: лексичні і граматичні, але часом вони також розглядають змішані види.

Наприклад, А. В. Мамрак, використовуючи досягнення вітчизняних шкіл перекладознавства, відступає від концепції рівневого підходу до перекладу і класифікує трансформації в перекладі на чотири основні типи: 1) перестановка; 2) заміна; 3) додавання; 4) опущення [24].

В. Ф. Перетокіна вважає, що основні принципи перекладацької стратегії можуть бути пояснені застосуванням ряду технічних прийомів. Ці прийоми можуть порушувати формальну подібність між перекладом і оригіналом, але вони спрямовані на досягнення вищого рівня еквівалентності. Серед найбільш загальних і широко використовуваних таких прийомів є переміщення, додавання і опущення лексичних одиниць під час процесу перекладу [32, с. 168].

При аналізі перекладу творів Н. Яцків і Л. Цюпа враховують такі модифікації: лексичні (включаючи конкретизацію, узагальнення, додавання, вилучення, заміну та перестановку) та граматичні (включаючи заміну, перестановку, додавання та опущення) [42, с. 127].

Л. Моліна та А. Албір спробували розділити перекладацькі прийоми на стратегії і методи, пропонуючи список із чотирнадцяти таких прийомів, як адаптація, посилення, запозичення, калька, компенсація, опис, дискурсивне створення, усталений еквівалент, узагальнення, лінгвістичне

посилення, лінгвістичне стиснення, буквальний переклад, модуляція, уточнення, скорочення, заміна, перестановка і варіація [59, с. 509–511].

Розглядаючи підходи до трансформацій у перекладі, О. Волченко та В. Нікішина вказують на різні види цих трансформацій, такі як перестановка, заміна, додавання і опущення [5, с. 253]. З іншого боку, В. Горда та Н. Пушик приділяють більше уваги лексичним трансформаціям, таким як диференціація, конкретизація, генералізація, цілісне перетворення, компенсація, контекстуальний та антонімічний переклад [6, с. 170].

О. С. Богайчук відносить до лексичних перекладацьких трансформацій такі явища, як генералізація, диференціація, конкретизація, смисловий розвиток, антонімічний переклад, компенсація та перестановка сегментів тексту [2].

У контексті перекладу технічних термінів М. Фебріанто з колегами виділяють п'ять трансформацій: адаптація, загальний еквівалент, буквальний переклад, калькування та чисте запозичення [54, с. 121].

В англomовному науковому дискурсі, коли дослідники розглядають необхідні зміни для перекладу тексту на іншу мову, вони часто спираються на концепцію П. Ньюмарка. У своїй роботі він називає різні перекладацькі прийоми, такі як трансференція, натуралізація, культурний, функціональний та описовий еквівалент, синонімія, кальки або запозичення, транспозиція, модуляція, прецедентний або «загальноприйнятий» переклад, «ярлик», компенсація, компонентний аналіз, скорочення та розширення та інші [60, с. 81–91]. М. Пінейру також розглядає різні класифікації перекладацьких прийомів і визначає три з них – дослівний/буквальний, культурний та художній переклад [63, с. 128]. Повний перелік перекладацьких трансформацій за П. Ньюмарком наводить також М. Ордударі [61].

Н. В. Проценко вказує, що лексико-семантична трансформація в перекладі полягає в перетворенні одиниць вихідного тексту за допомогою одиниць цільової мови. Під час цього процесу значення цільових одиниць не збігається із значенням вихідних, але може бути виділено за допомогою логічних перетворень [34, с. 6].

Науковиця І. Лелет підкреслює, що словниковий склад мови представляє собою систему, яка дозволяє створити різноманітні комбінації слів у контексті. Зазначається, що певні компоненти словника пов'язані між собою спільними значеннєвими й стилістичними відносинами. Таким чином, лексико-семантичну трансформацію застосовують тоді, коли словниковий еквівалент певного слова в оригінальній мові неможливо використати в перекладі через невідповідність значень та визначень [21, с 95].

Також варто розглянути погляди французьких лінгвістів, таких як Жан-Поль Віне та Жан Дарбельне, вони не говорять конкретно про різновиди перекладацьких трансформацій, але виділяють дві групи прийомів, які використовуються під час перекладу:

- Прийоми прямого перекладу: *дослівний переклад, калькування, запозичення.*
- Прийоми непрямого перекладу: *еквіваленція (передача змісту іншими словами попереджувальних написів, прислів'їв, афоризмів), транспозиція (заміна однієї частини мови іншою); адаптація (заміна деталей історії), модуляція (зміна точки зору) [70].*

Американський лінгвіст М. Бейкер, у своїй праці під назвою “In other words”, розглядає проблему неспівпадіння лексики та граматики між мовами, а також стратегії для подолання цих труднощів. У випадку відсутності відповідного семантичного еквіваленту в перекладі, автор

рекомендує використовувати можливості семантичного поля, наприклад, замінювати гіпонім гіперонімом, якщо в мові перекладу немає відповідного терміна. Цю стратегію можна віднести до лексичної трансформації, яка має назву – генералізація значення [45, с. 79].

Лексичні і граматичні трансформації є одними з найпоширеніших трансформацій у перекладі. Останні дослідження показують, що існують різні точки зору на класифікацію різних видів перекладацьких трансформацій, тому не існує однієї загальноприйнятої системи для лексичних і граматичних трансформацій.

**Лексичні трансформації**, без сумніву, вважаються одними з найбільш розповсюджених методів перекладу, і це призвело до створення численних теорій і класифікацій.

Серед вчених, які досліджували лексичні перекладацькі трансформації, можна відзначити В. Карабана, І. Клименка, І. Зоренка та інших. Зазвичай, серед цих трансформацій виділяють додавання, вилучення, заміну, перестановку, і однією з найбільш деталізованих та узагальнених класифікацій лексичних трансформацій є розроблена *Людмилою Науменко та Анжелою Гордєєвою* [29]. У цьому дослідженні буде використовуватися саме ця класифікація лексичних трансформацій. Відповідно до їхньої спільної розробки, слід розрізняти такі типи лексичних трансформацій.

### **1. Вибір варіантного відповідника**

Цей вид лексичних трансформацій відноситься виключно до полісемантичних слів, які досить часто зустрічаються в англійській мові. У таких випадках під час перекладу основна увага акцентується на контексті, оскільки виконання цієї трансформації полягає у виборі конкретного

значення слова або словосполучення з синонімічного ряду слова в мові оригіналу.

Для прикладу, якщо в оригіналі міститься багатозначне слово *'paper'*, перекладачу доведеться ретельно розглянути контекст, оскільки це слово має різні значення, як зазначено в словнику Cambridge Dictionary [48], це слово може вказувати на *папір, газету, документ, статтю, доповідь чи есе*. Або, наприклад, слово *'bank'*, яке може означати *банк (фінансова установа), берег річки або масу чогось*, і вибір правильного значення буде залежати від контексту.

Також при перекладі перехідного дієслова необхідно враховувати його взаємозв'язок з прямим додатком, як це можна побачити у наступних прикладах: *"act quickly"* – *швидко діяти*, *"act out a scene"* – *відігравати сцену*, *"act on a decision"* – *вчинити згідно з рішенням*, *"act in a play"* – *грати у виставі*, а також *"act in an official capacity"* – *здійснювати свої офіційні повноваження*.

## 2. Контекстуальна заміна

Підбір контекстуальної заміни подібний вибору варіантного відповідника, але в даному випадку слово вибирається не зі списку синонімів, які фіксовані у словнику, а з урахуванням контексту та його конкретного значення.

Перед остаточним вибором перекладу для початкового слова, необхідно детально перевірити наявність синонімів у цільовій мові. Тільки у випадку їх відсутності вибирається контекстуальна заміна, базуючись на власних знаннях в обраній сфері.

Наприклад, в реченні “*The company decided to restructure its operations*” можна в слові ‘*restructure*’, яке має значення «*реструктурувати*», використати контекстуальну заміну – «*провести реструктуризацію*» для передачі рішення компанії про перегляд і оптимізацію своїх операцій – «*Компанія вирішила провести реструктуризацію своєї діяльності*».

### 3. Калькування (буквальний переклад)

Це такий вид перекладацької трансформації, коли структура слова мови оригіналу передається в мову перекладу без збереження графічного або звукового вигляду. Іншими словами, це дослівний переклад, наприклад: *prohibition of torture* – заборона катування, *right to life* – право на життя, *prohibition of slavery and forced labour* – заборона рабства і примусової праці.

### 4. Описовий переклад

У ситуаціях, коли слово або вираз з мови-джерела не має прямого еквіваленту в цільовій мові, що часто стає наслідком того, що об'єкт або концепція відсутні у культурі чи лексиконі отримувача, під час процесу перекладу його значення передають у формі словосполучення або речення, наприклад: *any work required to be done in the ordinary course of detention imposed according to the provisions of Article 5 of this Convention or during conditional release from such **detention*** – *на будь-яку роботу, виконання якої зазвичай вимагається під час призначеного згідно з положеннями статті 5 цієї Конвенції **тримання в умовах позбавлення свободи** або під час умовного звільнення.*

### 5. Транскодування

Перетворення звукової чи графічної форми лексичних одиниць мови-джерела у відповідні звуки чи символи мови перекладу називається транскодуванням. Ця лексична трансформація часто застосовується для перекладу власних імен, географічних назв, термінів, неологізмів та інших елементів, які мають специфічну графічну або звукову структуру і не мають простого еквіваленту в цільовій мові.

Людмила Науменко виділяє *чотири типи транскодування*:

- **Транслітерація** – це передача графічної форми лексеми в перекладі, літера за літерою, наприклад: *Rome – Рим, hygiene – гігієна*.
- **Транскрипція (транскрибування)** – це копіювання звукової форми слова за допомогою літер мови перекладу, наприклад: *Brighton – Брайтон, New York – Нью-Йорк, General Assembly – Генеральна Асамблея*.
- **Змішане транскодування** включає в себе транскрибування з елементами транслітерації, наприклад: *Council of Europe – Рада Європи*.
- **Адаптивне транскодування (натуралізація)** полягає у пристосуванні графічної та звукової форми лексеми до норм мови перекладу, це, зазвичай, стосується закінчень слів, наприклад: *convention – конвенція, declaration – декларація, jurisdiction – юрисдикція*.

## 6. Антонімічний переклад

Антонімічний переклад відрізняється тим, що він полягає у заміні значення слова оригіналу на його протилежне значення у мові перекладу. Це

може означати, що позитивне значення перетворюється на негативне, або, навпаки, негативне значення перетворюється на позитивне.

Людмила Науменко розрізняє *три типи цієї трансформації*:

- **Негативація** – це переклад слова, яке формально не має в своїй структурі негативних елементів, таких як префікси *in-, in-, dis-*; суфікс *-less*; або прислівники *never, no, none* тощо. У мові перекладу це слово отримує негативну семантику, наприклад: *to continue* – *не зупинятися*, *to ignore* – *не помічати*, *security* – *недоторканність*, *minor* – *неповнолітній*.
- **Позитивація** – це переклад слова, яке має формально виражену семантику негативного значення, у такий спосіб, що в мові перекладу ця негативна семантика відсутня, наприклад: *unabbreviated* – *повний*, *persons of unsound mind* – *психічнохворі*, *imposition* – *запровадження*, *unallowed* – *заборонений*, *to disable* – *блокувати, закривати*.
- **Анулювання двох негативних компонентів** – це трансформація, коли слово має в своїй структурі два формально виражені негативних компоненти, але у мові перекладу ця негативність анулюється і слово набуває позитивного значення, наприклад: *to not defuse* – *залишати із запальником (бомбу)*, *not to be compelled* – *свобода від примусу*, *not disaggregative* – *цільний*, *to disappear never* – *завжди залишатися*.

## 7. Вилучення слів (компресія)

Це вид трансформацій, під час яких видаляються «надмірні» мовні компоненти з вислову, форми слова або словосполучення, що містять інформацію, яка не впливає на суттєве значення лексеми. Ця процедура

також спрямована на уникнення зайвої експліцитної інформації оригіналу під час перекладу, оскільки вона може бути виключена, не впливаючи на смисловий зміст, наприклад, *elect the Presidents of the Chambers of the Court* – *обирає Голів Палат*, *shall take appropriate measures* – *вживають заходів*, *while in the care of parent(s)* – *з боку батьків*.

## 8. Додавання слів (декомпресія)

Це процес перекладу слова з вихідного тексту, який включає більше мовних знаків, з метою розкриття необхідної імпліцитної інформації, щоб читач міг краще зрозуміти поняття, яке йому не відоме, наприклад, *any service of a military character or, in case of conscientious objectors in countries...* – *на будь-яку службу військового характеру або – у випадку, коли особа відмовляється від неї з мотивів особистих переконань у країнах...*

## 9. Перестановка слів (пермутація)

Це процес, при якому лексеми змінюють своє місце розташування, наприклад, *strictly necessary in the opinion of the court* – *що визнана судом суворо необхідно*, *in a single-judge formation* – *у складі одного судді*.

## 10. Транспозиція

Це лексична трансформація, при якій одна частина мови замінюється іншою. Якщо під час транспозиції якась частина мови змінюється на іменник, цей тип транспозиції називається **номіналізацією**, а якщо на дієслово – **вербалізацією**, наприклад, *such as one involving abuse or neglect of the child by the parents* – *коли батьки жорстоко поводяться з дитиною або не піклуються про неї*.

## 11. Конкретизація значень

Цей тип трансформацій зазвичай використовується для слів у мові оригіналу, які мають широке, іноді нечітке та розмите значення. До цієї групи лексем відносяться слова, такі як *thing, business, point, to be, to have, to get, to do, to take, to give, to make, to come, to go* і багато інших. Під час цієї трансформації слово з більш широким значенням замінюється словом з більш конкретним значенням. Зазвичай це виявляється у заміні загального терміну на більш спеціалізований, наприклад: *have the primary responsibility to secure the rights and freedoms* – *несуть основну відповідальність за захист прав і свобод*.

## 12. Генералізація значень

Генералізація значень протилежна конкретизації, і в цьому випадку слово з більш обширним значенням замінюється словом з менш обмеженим значенням, наприклад: *especially those aimed at the promotion of his or her social, spiritual and moral well-being and physical and mental health* – *особливо до таких інформації і матеріалів, які спрямовані на сприяння соціальному, духовному і моральному благополуччю, а також здоровому фізичному і психічному розвитку дитини*.

Після аналізу теоретичних висновків різних лінгвістів стає зрозумілим, що розмежування типів лексичних трансформацій може бути варіативним. У більшості випадків ці трансформації взаємодіють і поєднуються, що ускладнює їхню абсолютну класифікацію. Це вказує на те, що кожна з теорій має право на існування та застосування при створенні якісних перекладів творів.

Як українська, так і англійська мови мають унікальні граматичні особливості, які можуть становити виклик при перекладі текстів. Серед цих особливостей можна відзначити герундій, гендерні форми іменників, число

іменника, вживання артиклів, відмінності в побудові пасивних конструкцій та інші граматичні аспекти.

Для успішного перекладу таких елементів часто використовуються **граматичні трансформації**, що призводять до різноманітних синтаксичних перестановок та замін. Як вже зазначалося нами раніше, Марина Шемуда, дослідниця лінгвістики, вважає, що граматичні трансформації є необхідною складовою кожного перекладу з однієї мови на іншу [41]. Її підхід охоплює різні аспекти, такі як зміна структури речення та заміна синтаксичного і морфологічного порядку слів.

Канадський лінгвіст, І. Мельчук, у своїх дослідженнях та роботах більше схилився до граматичних трансформацій. Він досліджував синтаксичні текстові перетворення, які відбуваються під час перекладу для того, щоб відобразити структуру та значення вихідного тексту в іншій мові. Цими синтаксичними трансформаціями були перестановки слів, зміна порядку слів та інші зміни, які стосуються граматики та синтаксису. Він також використовував комп'ютерне моделювання для аналізу та створення перекладу, звертаючи увагу на лексико-граматичні трансформації. Такі дослідження вплинули на розвиток теорії перекладу та комп'ютерних систем перекладу [50].

Таким чином, граматичні трансформації стають важливим інструментом у вирішенні граматичних викликів при перекладі між двома різними мовами.

При розгляді граматичних перекладацьких трансформацій в наукових дослідженнях В'ячеслава Карабана увага акцентується на зміні граматичних характеристик певних мовних одиниць, таких як слова, словосполучення або речення [11]. У перекладознавстві існує безліч класифікацій граматичних трансформацій як в українській, так і в зарубіжній літературі.

Однак одна з найбільш розроблених і структурованих класифікацій була запропонована Людмилою Науменко та Анжелою Гордеєвою, в якій виділяються 4 основні види граматичних трансформацій та їхні підтипи [29].

### 1. Компенсація

Компенсація виникає, коли втрачається значення в одній частині речення через відсутність прямого відповідника у мові перекладу, і ця граматична трансформація забезпечує відновлення цього значення в іншій частині речення, наприклад: *They shall, however, continue to deal with such cases as they already have under consideration.* – *Проте вони продовжують вести ті справи, які вже є в їхньому провадженні.* В перекладі *'however'* – *'проте'* було винесено на початок речення.

### 2. Зміна порядку слів у реченні

Під час перекладу, коли синтаксис та граматику мови оригіналу не відповідають мові перекладу, виникає необхідність у зміні порядку слів у реченні. Оскільки структура англійської та української мов значно відрізняється, перекладачам доводиться часто застосовувати цю трансформацію, наведемо декілька прикладів: *When considering solutions, due regard shall be paid to the desirability of continuity in a child's upbringing and to the child's ethnic, religious, cultural and linguistic background.* – *Під час розгляду варіантів зміни необхідно належним чином враховувати бажаність наступництва виховання дитини, її етнічне походження, релігійну і культурну належність і рідну мову.*

### 3. Поділ

Існує ще одна граматична трансформація, яку називають “поділ”. Поділ може бути як **внутрішнім**, так і **зовнішнім**. Внутрішній поділ

стосується перетворення простого речення з оригінального тексту у складнопідрядне чи складносурядне у мові перекладу, наприклад: *The High Contracting Parties shall secure to everyone within their jurisdiction the rights and freedoms defined in Section I of this Convention.* – Високі Договірні Сторони гарантують кожному, хто перебуває під їхньою юрисдикцією, права і свободи, визначені в розділі I цієї Конвенції. Зовнішній поділ включає розбиття одного складного речення на кілька простих, наприклад: *As countries negotiate and enter into international agreements and treaties, they establish a framework for cooperation and set standards to address global challenges, fostering a more interconnected and regulated world.* – Країни ведуть переговори та укладають міжнародні угоди та договори, створюють основу для співпраці та встановлюють стандарти для вирішення глобальних проблем. Такі дії сприяють більш взаємопов'язаному та регульованому світу.

#### 4. Інтеграція

Існують два типи інтеграції: **внутрішня інтеграція**, яка включає в себе перетворення складнопідрядного чи складносурядного речення у просте, наприклад: *States Parties shall take all appropriate measures to ensure that the child is protected against all forms of discrimination or punishment on the basis of the status, activities, expressed opinions, or beliefs of the child's parents, legal guardians, or family members.* – Держави-учасниці вживають всіх необхідних заходів для забезпечення захисту дитини від усіх форм дискримінації або покарання на підставі статусу, діяльності, висловлюваних поглядів чи переконань дитини, батьків дитини, законних опікунів чи інших членів сім'ї; та **зовнішня інтеграція**, яка полягає в поєднанні кількох простих речень у складнопідрядне чи складносурядне, наприклад: *International agreements and treaties play a crucial role in fostering cooperation and setting standards among countries. They provide a framework*

*for addressing global challenges. – Міжнародні угоди та договори відіграють вирішальну роль у сприянні співпраці та встановленні стандартів між країнами, а також вони забезпечують основу для вирішення глобальних проблем.*

Використання вищезгаданих граматичних трансформацій є важливими інструментами для досягнення високого рівня адекватності перекладу. Ці трансформації допомагають подолати проблеми, які виникають через різницю в формальних і семантичних аспектах англійської та української мовних систем. Досягнення цієї адекватності перекладу допомагає зберегти смисл та структуру тексту при перекладі, що робить його більш зрозумілим і прийнятним для читача чи слухача в цільовій мові.

## ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

У розділі «Визначення лексико-граматичних трансформацій у перекладі» було проведено глибокий аналіз та розглянуто різні аспекти лексико-граматичних трансформацій, їхню роль та важливість у процесі перекладу текстів з англійської мови на українську.

Було відзначено важливість мовного аспекту в міжнародній співпраці та передачі інформації між національними та культурними спільнотами, поняття лексико-граматичних трансформацій та їхню роль у процесі передачі значення і стилю оригінального тексту.

Під час аналізу загального поняття трансформацій у перекладі було досліджено різні точки зору науковців щодо цього поняття та його важливості в перекладі. Це дозволило зрозуміти, як перекладачі вносять зміни в оригінальний текст для досягнення максимальної точності і передачі інформації в перекладі.

Основна частина розділу була присвячена розгляду різних видів лексико-граматичних трансформацій, зокрема лексичних та граматичних. Було проаналізовано кожен з них і наведено приклади, що допомогли краще зрозуміти їхню сутність та роль у процесі перекладу.

Особлива увага була приділена лексичним та граматичним трансформаціям, які були розроблені Людмилою Науменко та Анжелою Гордєєвою. Цей список надав нам структуровану базу для подальшого дослідження та аналізу конкретних прикладів на матеріалі міжнародно-правових документів. Було розглянуто такі види лексичних трансформацій, як вибір варіантного відповідника, контекстуальна заміна, калькування, описовий переклад, транскодування, антонімічний переклад, компресія, декомпресія, пермутація, транспозиція, конкретизація та генералізація

значення. Було також описано граматичні трансформації, такі як компенсація, зміна порядку слів у реченні, поділ та інтеграція.

Отже, цей розділ надає глибокого розуміння лексико-граматичних трансформацій у перекладі, їх роль та важливість. Вивчення цих аспектів є важливим етапом для покращення навичок перекладача та вибору належних перекладацьких рішень.

## **РОЗДІЛ 2 Аналіз англomовного юридичного дискурсу та його роль у перекладі міжнародно-правових документів**

У цьому розділі розглядається аналіз англomовного юридичного дискурсу та його важливість у контексті перекладу міжнародно-правових документів. Цей аспект лінгвістичної діяльності має велике значення в сучасному світі, де співпраця між країнами та юридична гармонізація грають ключову роль у розвитку міжнародних відносин та правових систем.

Розділ розпочинається з дослідження поняття загального та юридичного дискурсу, де поглиблено аналізується сутність «дискурсу» як загального поняття, а потім зосереджується на його конкретних проявах у юридичному контексті. Розглядаються характерні особливості юридичного дискурсу, такі як специфічна лексика, особливості структури, стиль тощо. Аналіз цих аспектів допомагає зрозуміти вплив дискурсу на мову та структуру міжнародно-правових документів.

У наступній частині розділу досліджуються особливості англomовного юридичного дискурсу та визначається його роль у процесі перекладу міжнародно-правових документів. Розглядаються сучасні підходи та стратегії перекладу англomовного юридичного дискурсу українською мовою, а також різні методи та підходи, які використовуються для забезпечення точності та ефективності перекладу.

Окрема увага приділяється міжнародно-правовим документам, їхній ролі у сучасному світі, різним видам таких документів, включаючи угоди, конвенції, протоколи тощо, та їхньому значенню у контексті міжнародних відносин та права.

Розділ завершується обговоренням впливу та важливості лексико-граматичних трансформацій у процесі перекладу міжнародно-правових

документів. Висвітлюються різні методи та інструменти, які можуть бути використані для забезпечення точності та ефективності перекладу.

## **2.1 Поняття загального та юридичного дискурсу**

Мова є однією з найважливіших і одночасно найцінніших продуктів людської діяльності, тому вона й стала об'єктом дослідження в багатьох наукових галузях. Один із таких підходів – аналіз дискурсу – спрямований на вивчення мови у зв'язку з комунікацією. Поняття «аналіз дискурсу» вперше ввів американський лінгвіст Зелліг Харріс. Він використовував цей термін як метод аналізу зв'язного мовлення, використовуючи дистрибутивний підхід [55, р. 1-30].

У 1952 році в своїй статті, Харріс вперше ввів поняття «дискурс-аналізу» як метод для вивчення потоку інформації в мовленні, спрямований на розширення можливостей дескриптивної лінгвістики, а також на вивчення взаємозв'язку між культурою та мовою [55, с. 474-494].

Згідно з поглядами дослідників, дискурс можна розглядати як комунікативну взаємодію між адресантом та адресатом, яка відбувається в конкретній ситуації та спрямована впливати на адресата на кількох різних рівнях, включаючи когнітивний, емоційний, фізичний та прагматичний [52, с. 25-36].

Т. А. ван Дейк розглядає дискурс як комунікативну подію, що має місце між мовцем та слухачем в певному часовому і просторовому контексті. Ця подія обов'язково включає як вербальні, так і невербальні аспекти, які представляють собою ментальні процеси, що супроводжують комунікацію [68, с. 121].

Існує дві лінгвістичні традиції, які займаються аналізом дискурсу. Перша з них, англо-американська лінгвістична традиція, яка акцентує увагу

на взаємодії між відправником і отримувачем інформації та визначає дискурс як зв'язне мовлення. Друга з них, представлена прагматично орієнтованим підходом Т. А. ван Дейка, яка фокусується на прагматичних аспектах зв'язності дискурсу, що, фактично, є одним із можливих підходів до аналізу феномену дискурсу [67, с. 68].

Ще один підхід до аналізу дискурсу віддзеркалює визначення дискурсу як будь-якого «вживання мови» з орієнтацією на функціонально-структурний аспект [47; 53]. Таким чином, аналіз пов'язаний із вивченням функцій мови в широкому соціокультурному контексті: «дослідження дискурсу – це вивчення будь-якого аспекту використання мови» [53, с. 65], «аналіз дискурсу неминуче передбачає аналіз мови в її використанні» [47, с. 1]. За цією концепцією важливою є взаємодія між мовними одиницями і тим, як вони доповнюють та змінюють текст.

Як відзначає Ф.С. Бацевич, сучасне розуміння дискурсу в межах комунікативної лінгвістики базується на двох підходах: дискурс розглядається як текст і як комунікація. Дискурс є складним та багатоаспектним явищем, а також він є комунікативною подією, яка залежить від взаємодії мовця та слухача і передбачає взаємодію мовленнєвої поведінки останніх [1, с. 3].

Український лінгвіст К.С. Серажим розглядає дискурс як складний соціолінгвістичний феномен, детермінований соціокультурними, політичними та іншими чинниками. Дискурс має видиму і невидиму структури, є спільним світом, який формується під час сприйняття автором і читачем. Дискурс описується як життя тексту в свідомості, де об'єднуються інформація з тексту та наше знання про обставини його виникнення у нашому індивідуальному «Я» [36, с. 13].

У своєму «Практичному посібнику англійської мови», Майкл Свон визначає поняття «маркер дискурсу» як «слово або вираз, що вказує на зв'язок між висловлюванням та більш широким контекстом». Згідно з його визначенням, маркер дискурсу може або об'єднувати речення з тим, що передує або слідує за ним, або вказувати на ставлення мовця до власного висловлювання [66, с. 138-145].

Дискурс може передавати інформацію завдяки мові, з якої він формується. У цьому контексті Р. А. де Богранд у своїй роботі «Мова, дискурс та пізнання» наголошує, що мова є теорією людських знань і досвіду (те, що люди знають для того, щоб висловлюватися), а дискурс є її практикою (те, що люди висловлюють) [64].

І. Шевченко стверджує, що сам текст не несе смислу, але цей смисл формується в уяві чи свідомості особи, яка його читає або сприймає. Тому, більш доцільно вивчати не лише текст як засіб передачі інформації, але й розглядати когнітивні процеси, які формують смисл даного тексту. Це також пов'язано з різним сприйняттям тексту різними людьми і об'єднує наукове вивчення мови з психологією та соціологією [40, с. 9-12].

Британські дослідники Р. Ходж і Дж. Кресс розглядають текст і дискурс як взаємодоповнюючі поняття, звертаючи увагу або на соціальний, або на мовний аспекти [56, с. 74].

Ф. Бацевич розглядає дискурс як вид комунікативної діяльності, мовленнєвий потік, що може набувати різних форм, таких як усне, письмове або паралінгвальне, і відбувається в контексті конкретного каналу спілкування, керуючись стратегією та тактикою учасників. Ф. Бацевич визначає дискурс як «синтез когнітивних, мовних та позамовних (соціальних, психічних, психологічних тощо) чинників, які визначаються конкретними умовами залежно від тематики спілкування» [1, с. 43].

Д. Шифрін визначає три підходи до тлумачення поняття «дискурсу». Перший підхід розглядає дискурс як мовну структуру, другий – як функціональне використання мови для досягнення цілей, а третій – як висловлювання, взаємодіючи за формою і функцією [65, с. 20-43].

Згідно з думкою Сари Мілз, термін «дискурс» має значно більше трактувань, ніж інші терміни у літературознавстві та теорії культури [58, с. 5].

Т. Ващук визначає дискурс як мовленнєві утворення, реалізовані вербально й екстравербально, актуалізовані в певному ситуативному контексті і спрямовані на здійснення конкретної прагматичної семантики [3, с. 183].

Г. Касіян визначає дискурс як сукупність усних і письмових текстів, традицій та досвіду суспільства, виражених у формі мовленнєвих актів, які стосуються суспільної сфери [12, с. 12].

У французькій лінгвістиці, термін «дискурс» спочатку використовувався в значенні «мовлення» або «текст». Еміль Бенвеніст був одним із перших, хто запропонував уточнене визначення цього терміну, розглядаючи дискурс як мовлення, що належить мовцю [46, с. 7-21]. Т. А. ван Дейк вказує, що термін «дискурс» може вживатись в наступних значеннях:

- дискурс у широкому розумінні може бути письмовим або усним, а також включати вербальну та невербальну складову.
- дискурс у вузькому розумінні визначається як письмовий або усний вербальний продукт комунікативної дії.
- дискурс як конкретна розмова завжди пов'язаний з конкретними умовами та контекстом.

- дискурс як тип розмови пов'язаний із видами вербальної продукції, а не конкретними комунікативними діями.
- дискурс як жанр, такий як науковий дискурс, політичний дискурс, юридичний дискурс тощо.
- дискурс як узагальнене уявлення про певний історичний період, культуру або спільноту [68; 67].

Загалом, можна прийти до висновку, що в сучасній науці дискурс розглядається як складне явище, яке включає учасників комунікації, контекст спілкування та сам текст. Іншими словами, дискурс є абстрактним незмінним описом структурно-семантичних характеристик, які проявляються в конкретних текстах.

Поняття *юридичного дискурсу* відноситься до специфічного способу мовлення та комунікації, який використовується в юридичній сфері та взаємодії між юридичними суб'єктами. Юридичний дискурс має свої характерні особливості щодо лексики, структури, стилю та впливу на мову і структуру міжнародно-правових документів.

У лінгвістиці юридичний дискурс розглядається як багатоаспектне та багатопланове явище, що складається з різних елементів, які взаємодіють та формують єдину структуру.

Одне із важливих досліджень щодо юридичного дискурсу в Україні представлено у праці Ю. Прадіда «У царині лінгвістики і права» [33], яке пропонує широке тлумачення цього поняття. Це тлумачення включає в себе ідею, що юридичний дискурс охоплює текст права в різних вимірах та в динаміці, включаючи процеси тлумачення та пояснення.

А. Кривий визначає юридичний дискурс як зв'язний текст, виражений вербально і невербально, зумовлений ситуацією юридичного спілкування та іншими факторами [20, с. 158-162].

Л. Славова визначає юридичний дискурс як сукупність усіх мовленнєвих актів, правил публічної комунікації, сформованих у відповідності до традицій та досвіду суспільства [38, с. 67].

В юридичному дискурсі важливо враховувати, що його основною метою є переконання опонентів у різних ситуаціях, таких як розгляд справ у суді чи участь у переговорах щодо укладання міжнародних та інших документів. У цих випадках ефективна аргументація включає кілька ключових елементів:

- важливо чітко викласти проблему та власну позицію стосовно неї;
- необхідно представити переконливі докази та обґрунтовані аргументи, які підтримують власну позицію;
- важливим є спростування протилежних точок зору та відповідних аргументів [57, с. 154].

Цей підхід дозволяє ефективно впливати на сприйняття та рішення учасників дискусії в юридичному контексті.

Е. Дерді розглядає юридичний дискурс як складну комунікативну подію, що проявляється у англійських правових документах і літературі. Науковиця визначає дискурс як особливий вид мови, текстову форму, розуміння якого можливе лише з урахуванням нелінгвістичних факторів [9, с. 21].

У дисертації Н. Коваль [14] наголошується, що юридичний дискурс є специфічним видом комунікації, який функціонує в різних контекстах:

- 1) судові засідання,
- 2) консультації (наприклад, між адвокатом та клієнтом),
- 3) допит свідків у формі усного опитування,

- 4) створення та використання законодавчих документів, таких як закони, контракти та угоди,
- 5) судові протоколи та рішення суду.

Мета юридичного дискурсу полягає в установленні та регулюванні соціальної реальності, зокрема в управлінні взаємовідносинами між особами та виконанні соціальних обов'язків. Цей дискурс також визначає позиції людей у соціальній структурі. За цією метою він базується на політичних, соціокультурних та економічних засадах та використовує систему соціального контролю, яка формується через інші інституції, наприклад такі як освіта та релігія. Право функціонує в контексті існуючих соціальних відносин, цінностей та понять, використовуючи їх як засоби контролю.

Юридичний дискурс є інтелектуальною діяльністю в галузі права, яка має чітку логічну структуру, яка може бути розкрита таким способом: *визначення мети, використання методів та досягнення результату.*

- Мета визначає конкретний напрямок розумово-мовленнєвої діяльності учасників дискусії, включаючи пошук правди, вирішення конкретних питань, розв'язання суперечок та досягнення консенсусу тощо.
- Методи представляють собою прийоми та засоби, які використовуються учасниками дискурсу для досягнення поставленої мети.
- Результатом юридичного дискурсу є саме досягнення поставленої мети або, навпаки, її недосягнення.

Юридичний дискурс діє в межах дискурсивного співтовариства, яке функціонує в правовій сфері, включаючи такі інституції як парламент, суди, поліція, прокуратура, адвокати, та нотаріат. Це спільнота, яка спільно

працює для досягнення різних юридичних цілей, таких як укладання договорів, захист у суді, тлумачення законів тощо.

Важливо відзначити, що учасники можуть бути *індивідуальними, груповими або нейтральними*:

- У випадку індивідуального та групового дискурсу, під дискурсом розуміється специфічний вид комунікації, спрямований на аргументацію понять та дій учасників правового процесу в контексті правової комунікації.
- У випадку нейтрального дискурсу, розглядається не лише тлумачення права (різні підходи до розуміння права), але також як право впливає на спільноту через комунікаційні засоби.

З цих позицій, юридичний дискурс є засобом передачі юридичної інформації.

Отто Вальтер класифікує юридичний дискурс за функціональними сферами права, відзначаючи такі аспекти:

1. мова законів (законодавчі акти, абстрактні правові норми, створені для використання як фахівцями, так і неюристами);
2. мова юридичної науки та експертизи (включаючи коментарі та обговорення спеціалізованих питань фахівцями для фахівців);
3. мова внутрішньої кореспонденції у юридичних організаціях (як от формуляри, пам'ятки, повістки тощо);
4. адміністративний жаргон (неформальні дискусії серед фахівців з приводу спеціальних питань) [62, с. 44–57].

Для кожної функціонально-стильової галузі юридичної мови існують свої характерні особливості, норми та правила використання мовних засобів, які відрізняються відповідно до ситуації та комунікативних завдань.

## 2.2 Міжнародно-правові документи

Міжнародно-правові документи грають важливу роль в глобальній системі права, врегульовуючи відносини між державами та іншими міжнародними суб'єктами.

Ці документи визначають права та обов'язки держав, встановлюють норми і принципи, які регулюють міжнародні відносини, та надають основу для вирішення міжнародних спорів. Важливо розуміти характеристики та значення міжнародно-правових документів.

Міжнародно-правові документи – це письмові текстові матеріали, узгоджені між державами та іншими міжнародними суб'єктами, які містять норми права та обов'язки сторін в міжнародних відносинах. Ці документи можуть бути у формі угод, договорів, конвенцій, протоколів, декларацій, резолюцій, угод міжнародних організацій та інших текстів.

Багато міжнародних документів мають юридично зобов'язувальну силу, що означає, що держави, які підписали або прийняли ці документи, зобов'язані дотримуватися їх положень.

Деякі міжнародні документи є універсальними, тобто вони застосовуються всесвітньо, в той час як інші є регіональними і стосуються конкретного регіону чи групи держав.

Міжнародні документи встановлюють загальні принципи та норми, такі як права людини, заборона агресії, недоторканість кордонів тощо.

Міжнародні документи допомагають створити стабільність у міжнародних відносинах, оскільки вони встановлюють правила гри для держав і інших суб'єктів. Вони забезпечують захист прав і інтересів держав та інших суб'єктів у міжнародних відносинах. Міжнародні документи часто

містять положення про мирне вирішення спорів та процедури врегулювання конфліктів.

Багато міжнародних організацій розробляють і ухвалюють міжнародні документи. Ці організації можуть бути спеціалізованими, такими як *ООН* або *Європейський Суд з прав людини*, або регіональними, такими як *Європейський союз* або *Організація американських держав*.

Міжнародно-правові документи є невід'ємною частиною міжнародного права та глобального порядку. Розуміння їх характеристик, структури та важливості є вирішальним для ефективного функціонування міжнародних відносин та їх перекладу з англійської мови на українську.

У галузі прав людини існують численні міжнародні документи, які мають на меті захищати та гарантувати права та свободи кожної людини. Ось декілька основних міжнародних документів у цій сфері:

1. ***Загальна декларація прав людини.*** Прийнята Генеральною Асамблеєю ООН від 10 грудня 1948 року. Загальна декларація прав людини визначає основні права та свободи, які мають бути гарантовані кожній людині, незалежно від її національності, статі, релігії тощо [10].
2. ***Міжнародний пакт про громадянські і політичні права.*** Цей документ прийнятий ООН у 1966 році і надає додаткові гарантії щодо прав громадян на життя, свободу вираження, справедливий суд, політичні права тощо [26].
3. ***Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права.*** Прийнятий у 1966 році, цей пакт встановлює права на освіту, працю, належний стандарт життя, соціальне забезпечення і інші соціальні та економічні права [27].

4. **Європейська конвенція з прав людини.** Прийнята в рамках Ради Європи у 1950 році, ця конвенція надає правовий механізм захисту прав людини в Європі через Європейський суд з прав людини [16].
5. **Американська конвенція про права людини або Пакт Сан-Хосе.** Прийнята Організацією американських держав у 1969 році, ця конвенція встановлює права і свободи в рамках Американського континенту та має власний міжнародний суд для розгляду скарг [44].
6. **Африканська хартія прав людини і народів.** Прийнята Організацією африканського єднання у 1981 році, ця хартія гарантує права і свободи африканців і має свій механізм захисту через Африканську комісію з прав людини і народів [43].
7. **Конвенція про права дитини.** Прийнята ООН в 1989 році, ця конвенція надає захист та гарантує права дітей на життя, здоров'я, освіту, інклюзивність, інтереси дитини та інше [17].
8. **Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації.** Прийнята ООН в 1965 році з метою припинення будь-якої форми расової дискримінації, ця конвенція визначає расову дискримінацію як неприйнятний соціальний та етичний феномен. Держави-учасниці зобов'язуються приймати ефективні заходи для ліквідації цього явища та гарантування рівних прав усім, незалежно від раси чи етнічного походження [25].
9. **Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок.** Прийнята Генеральною Асамблеєю ООН від 18 грудня 1979 року. Цей документ визначає дискримінацію відносно жінок і встановлює заходи для усунення нерівностей в різних

сферах життя. Забезпечує правовий каркас для захисту прав жінок і сприяє їх рівноправному статусу у суспільстві [51].

10. **Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.** Прийнята Генеральною Асамблеєю ООН від 10 грудня 1984 року. Ця конвенція надає чітке визначення катувань та інших форм жорстокого поводження та закликає держави-учасниці до прийняття ефективних заходів для запобігання цьому. Вона забороняє будь-яке таке поводження та встановлює стандарти для запобігання катувань та нелюдського поводження в будь-яких обставинах [18].

Це лише декілька основних міжнародних документів у галузі прав людини. Кожен з цих документів має власну історію, обсяг і мету, але разом вони створюють фундамент для захисту та гарантування прав людини в усьому світі.

Завдяки міжнародним документам у галузі прав людини, світ стає більш справедливим та гуманним. Загальна декларація прав людини стала своєрідним моральним кодексом для усього світу, визначаючи, що кожна людина належить до цієї планети і має право на гідне життя.

Міжнародні документи, такі як Міжнародний пакт про громадянські і політичні права та Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, додають конкретність і правовий статус цим правам, зобов'язуючи держави створювати закони та політики, що гарантують їх реалізацію.

Завдяки цим міжнародним документам, права людини стають універсальними та неподільними, незалежно від політичних або культурних відмінностей. Вони стають нормами, які зв'язують держави та нагадують про їхню відповідальність перед світовим співтовариством. Такі документи

також надають основу для міжнародного моніторингу та судового захисту прав людини, що забезпечує їх дотримання та відповідальність за порушення.

Міжнародні документи про права людини є фундаментом, на якому будується справедливе та гуманне суспільство. Вони нагадують нам про загальні цінності та принципи, які є основою нашої цивілізації. Розуміння цих документів та їх важливості є ключем до забезпечення прав та свобод кожної людини на планеті та виконання обов'язків перед міжнародним співтовариством.

### **2.3 Особливості англomовного юридичного дискурсу та важливість лексико-граматичних трансформацій у перекладі міжнародно-правових документів**

Англomовний юридичний дискурс має свої власні особливості, які важливо враховувати при перекладі міжнародно-правових документів.

Переклад англomовного юридичного дискурсу вимагає від перекладача великої відповідальності та комплексу навичок. Це включає високий рівень володіння обома мовами, глибоке розуміння мовної структури та особливостей правової сфери. Крім того, перекладач повинен мати глибокі знання в галузі права, включаючи юридичні механізми правового захисту, аспекти публічного права, юридичні факти та складники злочинів, а також особливості кримінального права, кримінально-процесуальних відносин та судового процесу.

Міжнародне право та міжнародно-правові норми також є важливими аспектами перекладу, і вони потребують особливої уваги перекладача. Труднощі можуть виникнути при перекладі особливостей трудового (договірного) права, зокрема щодо трудових відносин. Суттєві труднощі також можуть виникнути при перекладі питань, пов'язаних із спадковим та

імміграційним правом, а також нормами права на інтелектуальну власність. Особливі виклики виникають при аналізі різних видів права та використанні відповідної юридичної лексики [49].

При перекладі юридичних текстів необхідно приділяти увагу двом аспектам: правовій адекватності та лінгвістичній адекватності термінології. Це допомагає розвивати професійну комунікативну компетенцію перекладача та поглиблювати його знання в різних галузях права. При цьому слід пам'ятати, що кожна мова має свій унікальний розвиток і структуру.

У процесі перекладу використовуються спеціалізовані терміни та різноманітні прийоми з метою максимально точного відтворення лексичного значення контексту у мові перекладу. Однак існують труднощі, особливо в області термінології. Перекладач не завжди має експертні знання у сфері наукової термінології, іноді важко підібрати відповідний еквівалент у цільовій мові. Тому важливо для перекладача стратегічно підходити до завдання перекладу сучасного англомовного юридичного дискурсу. Це включає в себе глибоке вивчення правового питання, аналіз термінології, що використовується, та розгляд особливостей лексико-граматичних трансформацій, які можуть бути використані при перекладі з англійської мови на українську.

Необхідно враховувати, що переклад англомовного юридичного дискурсу вимагає більше, ніж просто лінгвістичний аналіз. Важливо провести ретельний аналіз всього тексту та зрозуміти його сутність перед початком перекладу. Однак не слід ігнорувати лінгвістичний аналіз тексту, навіть якщо у вас є глибокі знання в даній галузі. Перекладач повинен мати розуміння стратегій перекладу англомовного юридичного дискурсу.

Процес перекладу юридичних установчих документів має чітку структуру, включаючи розуміння оригінального тексту, аналіз вихідного

тексту, ситуації та додаткової інформації. Сам переклад включає в себе створення моделі перекладу, редагування та аналіз отриманого перекладу. Також важливо перевірити переклад в контексті вихідного та цільового тексту, зосереджуючись на семантиці, граматиці та стилістиці [69].

Таким чином, досягаються практичні навички роботи з іноземною мовою, засвоюється теорія перекладу англомовної юридичної літератури. Крім того, перекладач повинен бути здатен розуміти питання словотворення та семантики.

Слід зауважити, що юридична сфера вважається одним з важливих аспектів у формуванні та розвитку сучасного суспільства. Юриспруденція представляє собою систему знань про право та державу та є частиною галузі суспільних наук. Право та держава розвиваються на основі загальних об'єктивних закономірностей суспільного розвитку, які ретельно вивчають різні галузі суспільних наук, такі як політологія, соціальна філософія, соціологія тощо.

Лінгвістичний аналіз тексту показує, що разом з граматикою та семантикою тексту важливе значення має стилістика тексту. Сучасний англійський юридичний дискурс базується на нормах англійської письмової мови зі своїми характерними особливостями, такими як [39]:

### *1. Лексика*

Англомовний юридичний дискурс включає значну кількість спеціалізованих термінів і слів, багато з яких мають не англосакське походження. Вибір слів проводиться ретельно з метою максимально точного вираження думки. Особливу увагу приділяють службовим (функціональним) словам, таким як союзи, а також лексиці, яка встановлює логічні зв'язки між окремими частинами висловлювань.

Лексика в текстах англомовного юридичного характеру може бути досить складною для перекладу, незважаючи на те, що вона має стандартні та стереотипні вирази, які часто повторюються в конкретних ситуаціях та функціонують як словесні штампи. Навіть з урахуванням цих складнощів, перекладач повинен знайти способи відтворення цієї лексики на українську мову так, щоб передати її значення.

Центром юридичного інституційного дискурсу є, наприклад, взаємодія між адвокатом (*advocate, defence lawyer*) і клієнтом (*client*), розрізнення між тяжким злочином (*grave crime*) і злочином (*misdeed*), а також відмінність між вбивством (*killling*), умисним вбивством (*murder*) та ненавмисним вбивством (*manslaughter*). Терміни, пов'язані з принесенням присяги (*swear an oath*) та припиненням присяги (*abandon an action*), а також з введенням справи до суду (*come to trial*) і подачею позову (*file a lawsuit*), є ключовими в цьому дискурсі.

Під час аналізу лексики міжнародних юридичних документів було виявлено різні лексико-граматичні трансформації у процесі перекладу, включаючи такі підходи: використання повного еквіваленту в українській мові; калькування, тобто вживання слова-копії іншомовного терміну; транскрибування та транслітерація, де іншомовні терміни переносяться в українську мову за допомогою відповідних звукових або літерних символів.

Оскільки лексика міжнародних юридичних документів відрізняється стандартністю та стереотипністю, в ній існують та вживаються ділові стандарти. Під час аналізу цього лексичного шару було визначено два основних способи перекладу: використання повного еквіваленту в українській мові і калькування, коли відсутній повний еквівалент.

Під час дослідження міжнародних юридичних документів також було виявлено групу іншомовних запозичень, які функціонують в українських

міжнародних юридичних документах як кальки з оригіналу та їх україномовні відповідники одночасно. Найпоширенішим методом перекладу інтернаціоналізмів у міжнародних юридичних документах є транскрибування, що свідчить про введення інтернаціональних лексичних одиниць в український діловий дискурс, так само як і в інших мовах. Ще одним способом перекладу інтернаціоналізмів у міжнародних юридичних документах є описовий переклад.

## ***2. Граматика***

Дозволяється використання лише граматичних правил, які коректно використовуються в писемному мовленні. В особливостях англійської граматики часто зустрічаються безособові, пасивні та невизначено-особисті конструкції. Крім того, широко використовуються складносурядні та складнопідрядні речення, у яких переважають прикметники, іменники та дієслова (інфінітиви). Для логічного виділення деяких елементів часто використовується інверсія, що передбачає відступ від звичайного порядку слів.

## ***3. Спосіб викладення матеріалу***

Головне завдання англійської юридичної літератури, а також науки загалом, полягає в точній та чіткій передачі інформації читачеві. Це досягається за допомогою логічного викладу фактичного матеріалу, уникнення використання емоційно-забарвлених слів, виразів та граматичних конструкцій. Такий спосіб викладу відомий як формально-логічний спосіб.

Основним критерієм точності перекладу англійського юридичного дискурсу є ідентичність інформації. Зазвичай це означає передачу конкретної закритої системи термінів. Важливість точності перекладу дорівнює логічності та об'єктивності. Особливо важливий переклад, в якому інформація передається рівноцінними засобами.

При перекладі юридичних угод використовуються граматичні трансформації для забезпечення адекватності перекладу. Ці трансформації включають синтаксичне уподібнення, зміну порядку слів зі зворотного на прямий, заміну пасивних конструкцій активними, членування речень і об'єднання речень. Синтаксичне уподібнення включає в себе зміну порядку мовних елементів у тексті перекладу у порівнянні з оригіналом. Заміна частин речення призводить до перебудови синтаксичної структури.

У процесі перекладу текстів юридичної тематики з англійської мови було виявлено вирази, в яких слова мають зворотний порядок. Під час їх перекладу перекладач перетворює цей порядок на прямий. Ця граматична трансформація зустрічається рідко в текстах угод.

Аналіз перекладів текстів юридичних угод з англійської на українську показує, що в міжмовному спілкуванні зміна предиката – це поширене явище. Українською мовою предикативна частина речення може бути передана другорядними членами речення.

Оскільки англійські речення часто виражають думку більш економно, ніж українські, це може призвести до збільшення обсягу перекладу. Членування речення – це спосіб перекладу, при якому синтаксична структура речення в оригіналі перетворюється на дві або більше предикативних структур у перекладі. Це часто спостерігається в міжнародних юридичних угодах.

Об'єднання речень – це така трансформація у перекладі, за допомогою якої складні речення англійської мови відтворюються в українській мові у вигляді простих речень, або перетворюють синтаксичну структуру оригіналу, об'єднуючи два або більше простих речень в тексті перекладу.

Важливість стратегії перекладу англійського юридичного дискурсу передбачає інформативність (змістовність), логічність, точність та

об'єктивність, ясність та зрозумілість, номінативність речень, конкретизацію загальних понять та переважання використання дійсного способу.

Під час перекладу текстів юридичного характеру виникають проблеми у пошуку відповідностей, які мають бути точними і необхідні для забезпечення адекватності перекладу. Для повної передачі інформації необхідно враховувати як лексичні особливості англійських юридичних текстів, так і синтаксичні та граматичні аспекти.

У процесі перекладу необхідно поєднувати теоретичні основи та практичні навички для письмового перекладу сучасних англійських юридичних текстів. Підходячи до такого перекладу, ключовою структурою є визначення теми тексту, дослідження слів і термінів, які формують семантичне ціле тексту, ідентифікація ключових слів для розуміння структури тексту в цілому, розкриття головної ідеї, поетапне читання тексту, починаючи з окремих слів, переходячи до фраз, абзаців та тексту в цілому, докладний лексичний аналіз та вирішення складних граматичних аспектів, які можуть виникнути.

## ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

У розділі «Аналіз англomовного юридичного дискурсу та його роль у перекладі міжнародно-правових документів» відображаються основні аспекти, які впливають на процес перекладу англomовних юридичних текстів та роль таких текстів у міжнародних відносинах та правовій сфері.

У цьому розділі було розглянуто поняття загального дискурсу, а також поглиблено проаналізовано юридичний дискурс, особливості його структури, стилю та лексики. Було досліджено, як цей дискурс впливає на мову та структуру міжнародно-правових документів.

Також була проаналізована роль міжнародно-правових документів у контексті міжнародних відносин та правової сфери. Було опрацьовано різні види таких документів, включаючи угоди, конвенції, протоколи тощо, та їх значення для встановлення правил та норм у міжнародних відносинах.

Було чітко визначено основні особливості англomовного юридичного дискурсу та важливість розуміння цього дискурсу для ефективного перекладу міжнародно-правових документів.

У цьому розділі було також розглянуто важливість лексико-граматичних трансформацій у процесі перекладу та як вони впливають на точність та ефективність перекладу. Було розглянуто різні методи та інструменти, які можуть бути використані для забезпечення успішного перекладу міжнародно-правових документів.

Отже, розуміння англomовного юридичного дискурсу, а також використання відповідних методів та інструментів, є важливими чинниками для досягнення точності та ефективності у перекладі міжнародно-правових документів. Наявність висококваліфікованих перекладачів, які розуміють цей дискурс та його особливості, важлива для успішного функціонування в

глобальному правовому середовищі, адже перекладачі, які дійсно розуміють англomовний юридичний дискурс і його особливості, мають змогу використовувати сучасні методи та стратегії перекладу для досягнення більш точних і ефективних результатів у своїй роботі. Вони можуть бути більш успішними у передачі інформації і документуванні юридичних текстів, оскільки розуміють важливі нюанси і вимоги цього специфічного виду дискурсу.

### **РОЗДІЛ 3 Особливості лексико-граматичних трансформацій у перекладі міжнародно-правових документів з англійської мови на українську**

У представлений роботі проводиться аналіз застосування перекладацьких трансформацій у перекладі міжнародно-правових документів з англійської мови на українську. Для дослідження лексичних та граматичних трансформацій було взято оригінали та переклади таких важливих міжнародних документів як Європейська конвенція з прав людини, прийнята в рамках Ради Європи у 1950 році, яка надає правовий механізм захисту прав людини в Європі через Європейський суд з прав людини [16] та Конвенція про права дитини, прийнята ООН в 1989 році, яка надає захист та гарантує права дітей на життя, здоров'я, освіти, інклюзивність, інтереси дитини та інше [17].

У ході дослідження було виявлено, що застосування перекладацьких трансформацій в контексті міжнародно-правових документів вимагає високого рівня технічної та правової компетентності з боку перекладача. Результати аналізу підтверджують, що ефективне використання лексичних та граматичних трансформацій сприяє точнішому передаванню значення та забезпечує відповідність міжнародно-правового контексту вихідного тексту та його перекладу.

У процесі роботи було знайдено та проаналізовано 400 прикладів перекладацьких трансформацій, 200 прикладів з Європейської конвенції з прав людини та 200 прикладів з Конвенції про права дитини. Пошук та аналіз трансформацій базувався на одній з найбільш вичерпних і узагальнених класифікацій лексичних та граматичних трансформацій, яку розробили Людмила Науменко та Анжела Гордєєва [29].

Перед тим, як детально проаналізувати всі типи та підтипи лексичних та граматичних трансформацій окремо, варто зазначити, що у ході дослідження міжнародно-правових документів, було виявлено більшу кількість саме лексичних трансформацій, що свідчить про значущий вплив мовної варіативності на тлумачення та передачу правового змісту. Лексичні трансформації, знайдені у текстах міжнародно-правових документів, відображають не лише різноманіття термінологічних одиниць, а й культурні відмінності (перекладачі застосовують перекладацькі трансформації таким чином, щоб текст цільовою мовою міг передати всю інформацію, яка була викладена в мові оригіналу, але у зрозумілій та чіткій для читача формі), та прогалини чи відмінності між різними юридичними системами. Кількісні показники лексичних та граматичних трансформацій можна прослідкувати на графіку, який наведено нижче.



*Рисунок 3.1 – Співвідношення лексичних та граматичних трансформацій у міжнародно-правових документах*

### **3.1 Особливості застосування лексичних трансформацій у перекладі міжнародно-правових документів**

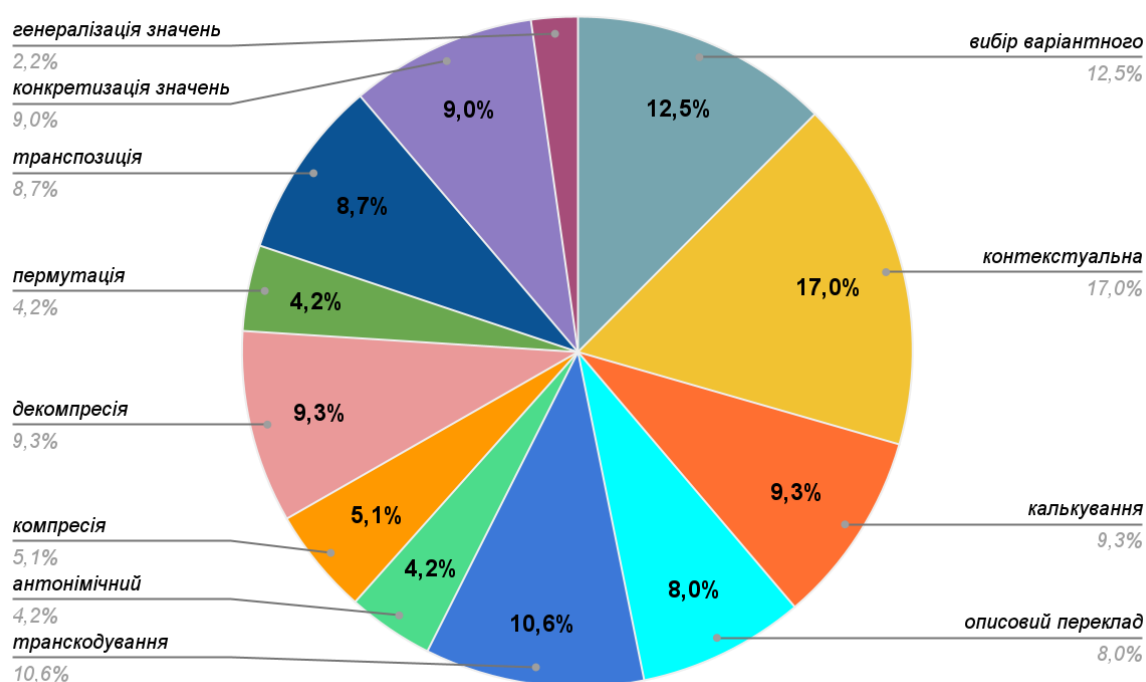
Згідно з класифікацією лексичних та граматичних трансформацій, яку розробили Людмила Науменко та Анжела Гордєєва [29], було знайдено та проаналізовано в міжнародно-правових документах, а саме Європейській конвенції з прав людини та Конвенції про права дитини, усі 12 видів лексичних трансформацій та їхні підтипи, а саме:

1. Вибір варіантного відповідника;
2. Контекстуальна заміна;
3. Калькування (буквальний переклад);
4. Описовий переклад;
5. Транскодування, яке поділяється на 4 підтипи: транслітерація, транскрипція (транскрибування), змішане транскодування, адаптивне транскодування (натуралізація);
6. Антонімічний переклад, який поділяється на 3 підтипи: негативація, позитивація, анулювання двох негативних компонентів;
7. Вилучення слів (компресія);
8. Додавання слів (декомпресія);
9. Перестановка слів (пермутація);
10. Транспозиція;
11. Конкретизація значень;
12. Генералізація значень.

У ході дослідження було виявлено значну різницю між застосуванням лексичних та граматичних трансформацій у міжнародно-правових документах, а саме 78% від усієї кількості досліджуваних одиниць припадає на застосування лексичних перекладацьких трансформацій. Такі результати свідчать про важливість ретельного та уніфікованого перекладу документів, адже саме лексичні трансформації передають унікальність мовних

конструкцій для забезпечення однозначності та точності міжнародного юридичного обговорення, таким чином відбувається адаптація тексту англійською мовою під культурний та юридичний контекст українського народу.

На графіку, наведеному нижче, можна прослідкувати частоту застосування усіх лексичних трансформацій.



*Рисунок 3.2 – Співвідношення 12 видів лексичних трансформацій у міжнародно-правових документах*

У процесі дослідження міжнародно-правових документів було встановлено, що серед лексичних трансформацій найбільш поширеними є контекстуальна заміна (17%), вибір варіантного відповідника (12.5%), транскодування (10.6%), калькування (9.3%), додавання слів (9.3%) та конкретизація значень (9%).

Такі результати дають підстави вважати, що завдяки використанню цих лексичних трансформацій вдається відображати точність та чіткість

перекладу міжнародно-правових документів, зберігати не лише лінгвістичну, але й контекстуальну та культурну цілісність.

**Контекстуальна заміна** є лідером серед інших лексичних трансформацій (17%), такий результат може бути пояснено потребою врахування контекстуальних відтінків і точності в перекладі. Завдяки контекстуальній заміні перекладачі враховують різноманітні нюанси міжнародно-правових термінів, щоб уникнути непорозуміння та забезпечити точність передачі інформації. Наступні приклади є підтвердженням цього: *property* – майновий стан; *The plenary Court* – Пленарні засідання Суду; *in the custody of the State* – у віданні держави; *attacks* – посягання; *the desirability of continuity* – бажаність наступництва; *linguistic background* – рідна мова; *sexual abuse* – сексуальне розбещення; *in action lawfully taken* – при вчиненні правомірних дій; *in servitude* – в підневільному стані; *No one shall be required...* – Ніхто не може бути присилуваний...; *bringing him before the competent legal authority* – допровадження її до компетентного судового органу; *witnesses against him* – свідки обвинувачення; *witnesses on his behalf* – свідки захисту.

**Вибір варіантного відповідника** також має високі показники (12.5%), що свідчить про бажання використовувати серед різних варіантів перекладу, саме унікальні, специфічні терміни або вислови, які найточніше відображають суть юридичного контексту. Застосування цієї лексичної трансформації є важливим для уникнення неоднозначності та забезпечення відповідності міжнародним нормам та стандартам. Наприклад, за словником Cambridge Dictionary [48], багатозначне слово “*article*” може вказувати на *текст на певну тему в газеті, журналі чи в Інтернеті; статті, такі як “a”, “an” і “the” або їхні еквіваленти в інших мовах; конкретну річ, особливо одну з кількох речей подібного типу або в одному місці; окрему частину письмового документа, наприклад, юридичної угоди.* Таким чином, при

перекладі Європейської конвенції з прав людини слово “*article*” було перекладено як «*стаття*», а не *твір* чи якась конкретна річ. Наступні приклади також є демонстрацією цього явища: *treatment* – *поводження*; *the lawful detention* – *законне ув'язнення*; *exile* – *висилка*; *arbitrary* – *свавільний*; *training* – *професійна підготовка*; *the nature* – *характер*; *in contravention* – *на порушення*; *a riot* – *заворушення*; *infant* – *немовля*; *tolerance* – *терпимість*; *torture* – *катування*; *recognition of the inherent dignity* – *визнання властивої гідності*.

**Транскодування** також займає високі позиції (10.6%), адже є необхідним для адаптації термінів, назв понять та різноманітних фраз, які можуть мати різне тлумачення в різних міжмовних системах. На графіку нижче можна прослідкувати співвідношення 4 підтипів транскодування.

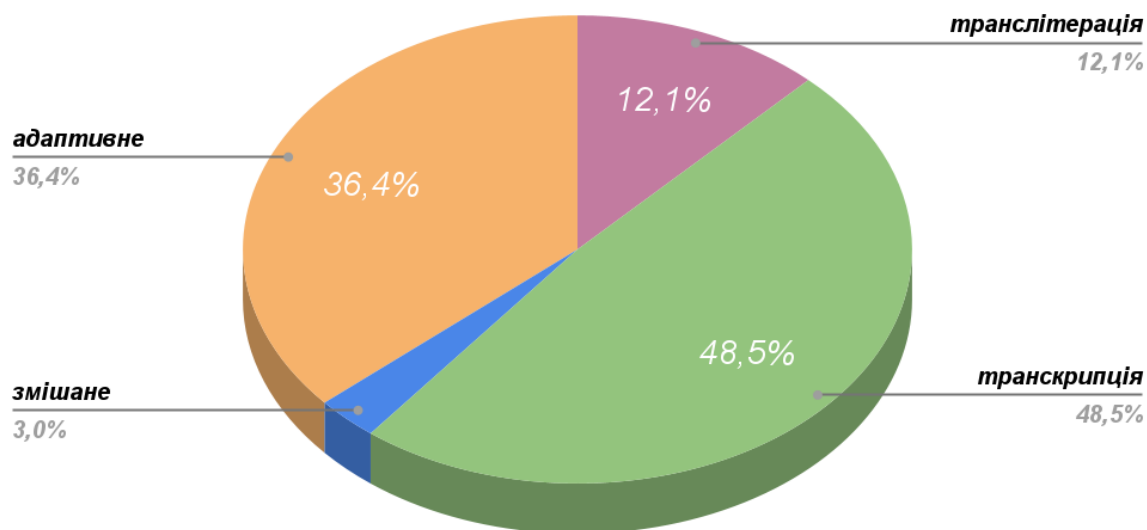


Рисунок 3.3 – Різновиди транскодування у міжнародно-правових документах

Як зазначено вище транскодування поділяється на *транслітерацію* – 12.1%, *транскрипцію* (*транскрибування*) – 48.5%, *змішане транскодування*

– 3% та адаптивне транскодування (натуралізацію) – 36.4%. Наступні приклади свідчать про те, що використання транскодування сприяють уніфікації та узгодженості в перекладі англомовних текстів, що дозволяє забезпечити їх зрозумілість для української аудиторії:

- **транскрипція (транскрибування):** *General Assembly* – Генеральна Асамблея; *arrest* – арешт; *press* – преса; *public* – публіка; *democratic* – демократичний; *criminal* – кримінальний; *religion* – релігія; *Islamic* – ісламський.
- **адаптивне транскодування (натуралізація):** *convention* – конвенція; *declaration* – декларація; *jurisdiction* – юрисдикція; *deportation* – депортація; *extradition* – екстрадиція; *nation* – нація; *discrimination* – дискримінація.
- **транслітерація:** *Rome* – Рим; *alcoholic* – алкоголік; *kafalah* – «кафала»; *hygiene* – гігієна.
- **змішане транскодування:** *Council of Europe* – Рада Європи.

**Калькування (буквальний переклад)** теж займає досить високі позиції (9.3%), оскільки є важливим у юридичних документах та застосовується для використання аналогів або буквального перенесення термінів з англійської мови на українську. Калькування спрощує розуміння та сприяє відтворенню оригінального змісту. Наступні приклади є свідченням цього: *deprivation of life* – позбавлення життя; *from unlawful violence* – від незаконного насильства; *national security* – національна безпека; *territorial integrity* – територіальна цілісність; *direct contacts* – прямі контакти; *in an atmosphere of happiness, love and understanding* – в атмосфері щастя, любові і розуміння; *social programmes* – соціальні програми.

Додавання слів (декомпресія) займає такі ж позиції, як і калькування (9.3%), ця трансформація виникає з потреби розширення або уточнення змісту виразу, терміну чи фрази в оригінальному тексті. Додавання слів застосовується для надання деталей, які можуть бути важливими для точного розуміння контексту, забезпечуючи таким чином чіткіше та повніше відтворення тексту з англійської мови на українську. Наступні приклади демонструють використання декомпресії: *the execution of a sentence of a court* – виконання **смертного** вироку суду; *of any criminal charge against him* – **встановить обґрунтованість** будь-якого **висунутого** проти нього кримінального обвинувачення; *Derogation in time of emergency* – Відступ **від зобов'язань** під час надзвичайної ситуації; *development of the child* – **здоровий** розвиток дитини; *correspondence* – **таємниця** кореспонденції; *home* – **недоторканність** житла; *environmental sanitation* – санітарія середовища **перебування дитини**.

Іншою важливою лексичною трансформацією є **конкретизація значень**, яка становить 9% в аналізі міжнародно-правових документів. Ця трансформація передбачає більш детальне та специфічне визначення термінів чи понять для забезпечення ясності та точності в перекладі, вона сприяє однозначному розумінню та викоріненню можливих варіантів тлумачення. Наступні приклади є свідченням цього: *calamity* – **стихийне лихо**; *security* – **особиста недоторканність**; *the reasons for his arrest* – **підстави його арешту**; *to release pending trial* – **звільнення під час провадження**; *Freedom of expression* – **Свобода вираження поглядів**; *...and peace in the world* – ... **і миру на землі**; *children's books* – **дитяча література**; *enjoys safeguards and standards* – **застосовувалися такі самі гарантії і норми**; *access to and receives education* – **доступ до послуг у галузі освіти**; *education and vocational services* – **загальноосвітня і професійна підготовка**.

Менш поширеними, але не менш важливими лексичними трансформаціями у міжнародно-правових документах є: *транспозиція* (8.7%), *описовий переклад* (8%), *вилучення слів* (5.1%), *пермутація* (4.2%), *антонімічний переклад* (4.2%), *генералізація значень* (2.2%).

Незважаючи на їхню суттєво меншу кількість, ці трансформації все одно виконують важливі функції для забезпечення високої якості перекладу міжнародно-правових документів, вони відіграють значущу роль у забезпеченні точності, однозначності та адекватності перекладу.

**Транспозиція** має найвищі показники серед цих менш поширених трансформацій (8.7%), адже під час цієї трансформації відбувається заміна однієї частини мови іншою, що надає перекладу логічного зв'язку, концентрації на певних важливих ключових словах та виразах, а також транспозиція використовується для забезпечення гармонійного та природного звучання мови цільового тексту. Наступні приклади демонструють використання транспозиції: *such as one involving abuse or neglect of the child by the parents* – коли батьки жорстоко поводяться з дитиною або не піклуються про неї; *for which this penalty is provided by law* – за який закон передбачає таке покарання; *if he has not sufficient means to pay for legal assistance* – за браком достатніх коштів для оплати юридичної допомоги захисника; *from requiring the licensing of broadcasting* – вимагати ліцензування діяльності радіомовних; *to found a family* – створення сім'ї; *children of working parents* – діти, батьки яких працюють; *To ensure that all segments of society, in particular parents and children, are informed...* – забезпечення інформацією всіх прошарків суспільства, зокрема батьків і дітей...

**Описовий переклад** теж має досить високі показники (8%), ця лексична трансформація використовується для передачі детальнішого змісту слова, виразу чи речення, що дає можливість в повному обсязі

усвідомлювати українському читачеві ті поняття, які не мають прямого еквіваленту, або ті, які потребують детального пояснення. Описовий переклад застосовується для уникнення невизначеностей. Наступні приклади є демонстрацією цього явища: *will be their basic concern* – є предметом їх основного піклування; *child-care services* – установи по догляду за дітьми; *referral* – передача на розгляд; *foster placement* – передача на виховання; *any work required to be done in the ordinary course of detention imposed according to the provisions of Article 5 of this Convention or during conditional release from such detention* – на будь-яку роботу, виконання якої зазвичай вимагається під час призначеного згідно з положеннями статті 5 цієї Конвенції тримання в умовах позбавлення свободи або під час умовного звільнення; *...degrading* – ...такому, що принижує гідність; *for the purpose of educational supervision* – з метою застосування наглядових заходів виховного характеру; *inter-country adoption* – усиновлення в іншій країні; *a mentally or physically disabled child* – неповноцінна в розумовому або фізичному відношенні дитина; *self-reliance* – почуття впевненості в собі.

Така лексична трансформація як **вилучення слів (компресія)** має досить низькі показники порівнюючи з іншими, але все ще залишається досить актуальною (5.1%), використання компресії є важливим для спрощення або уточнення змісту речення. Вилучення слів є досить корисним у міжнародно-правових документах, адже у перекладі зберігається точність, чіткість та лаконічність без використання зайвої інформації. Наступні приклади є свідченням цього: *while in the care of parent(s)* – з боку батьків; *for the purpose of quelling* – для придушення; *to have adequate time and facilities* – мати час і можливості; *...constituted for a fixed period of time* – ...на встановлений строк; *...is already the subject of well-established case-law of the Court.* – ...є предметом усталеної практики Суду.; *...such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social*

*origin, property, birth or other status... – ...як раса, колір шкіри, стать, релігія, політичні або інші переконання, національне або соціальне походження, майновий стан, народження або інші обставини...; ...in accordance with the age and maturity of the child. – ...згідно з її віком і зрілістю.; to provide direction to the child – керувати дитиною; shall take appropriate measures – вживають заходів.*

**Перестановка слів (пермутація)** має низькі показники (4.2%) серед менш поширених лексичних трансформацій, адже ця трансформація передбачає перестановку слів чи певних мовних елементів саме у виразах чи фразах, а не у всьому реченні (адже зміна порядку слів у реченні є граматичною трансформацією). Пермутація використовується з метою кращого розуміння тих чи інших виразів у перекладі українською мовою. Наступні приклади демонструють використання цієї трансформації: *the disclosure of information received in confidence – розголошення конфіденційної інформації; Human Rights – права людини; strictly necessary in the opinion of the court – що визнана судом суворо необхідно; ...by a majority of votes cast... – ...більшістю поданих голосів...; in a single-judge formation – у складі одного судді; family reunification – возз'єднання сім'ї; of their child-rearing responsibilities – своїх обов'язків по вихованню дітей; a child's upbringing – виховання дитини; refugee status – статус біженця; environmental pollution – забруднення навколишнього середовища.*

**Антонімічний переклад** займає такі ж позиції, як і перестановка слів (4.2%), ця трансформація виникає з потреби передачі протилежного значення, уникнення багатозначності, досягнення точності та чіткості, що є ключовим для врегулювання правових питань та укладання міжнародних документів. На графіку нижче можна прослідкувати співвідношення 3 підтипів антонімічного перекладу.

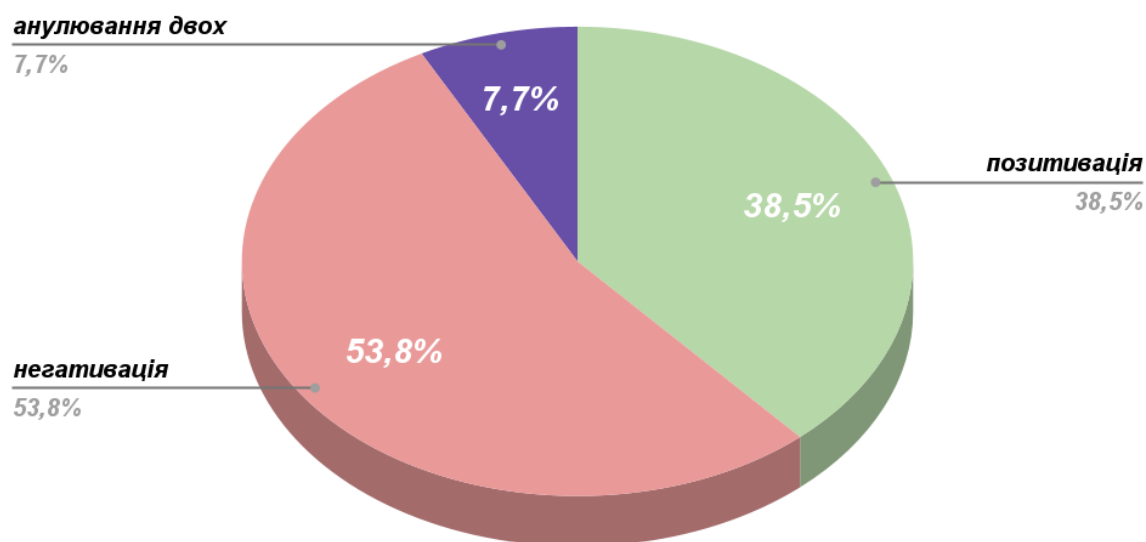


Рисунок 3.4 – Різновиди антонімічного перекладу у міжнародно-правових документах

Як зазначено вище антонімічний переклад поділяється на *негативацію* (53.8%), *позитивацію* (38.5%) та *анулювання двох негативних компонентів* (7.7%). Наступні приклади свідчать про те, що використання антонімічного перекладу сприяють кращому відтворенню значень та забезпечують точність у сприйнятті українською аудиторією:

- **негативація:** *security* – недоторканність; *minor* – неповнолітній; *speedily* – без зволікання; *excluded* – не допущені; *juveniles* – неповнолітні; *omission* – бездіяльність; *that judge has ceased to fulfil* – про його невідповідність.
- **позитивація:** *unanimous decision* – одностайне рішення; *persons of unsound mind* – психічнохворі; *imposition* – запровадження; *disorder* – заворушення; *dismissal* – звільнення з посади.

→ анулювання двох негативних компонентів: *not to be compelled*  
– свобода від примусу.

У процесі аналізу було помічено, що найменш поширеною лексичною трансформацією є **генералізація значень** (2.2%), такі низькі показники зумовлені тим, що у міжнародно-правових документах перекладачі не мають на меті узагальнювати велику кількість понять, а навпаки намагаються відтворити все чітко і змістовно, тому генералізація значень не є поширеною трансформацією, але вона все одно використовується, адже іноді необов'язково вдаватися до деталей, а можна передати зміст більш загально, коли точне визначення не є вирішальним. Наступні приклади демонструють використання генералізації значень: *especially those aimed at the promotion of his or her social, spiritual and moral well-being and physical and mental health* – особливо до таких інформації і матеріалів, які спрямовані на сприяння соціальному, духовному і моральному благополуччю, а також здоровому фізичному і психічному розвитку дитини; *the protection of the private life of the parties* – захист приватного життя сторін; *possess the qualifications* – мати кваліфікацію; *a child means...* – дитиною є...; *the development of institutions, facilities and services for the care of children* – розвиток мережі дитячих установ; *child should enjoy a full and decent life* – дитина має вести повноцінне і достойне життя; *individual development* – розвиток її особи.

Таким чином, можна зауважити, що не існує менш важливих чи більш важливих лексичних трансформацій, адже абсолютно кожна лексична трансформація має особливе значення в процесі перекладу міжнародно-правових документів.

### **3.2 Особливості застосування граматичних трансформацій у перекладі міжнародно-правових документів**

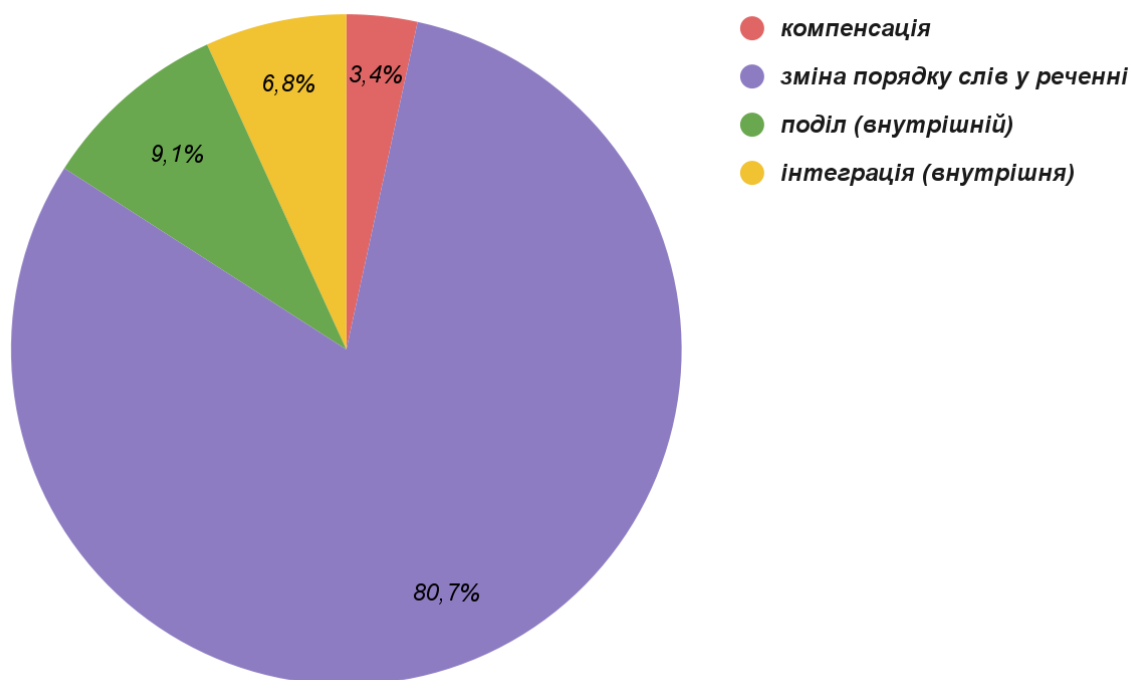
У процесі аналізу граматичних перекладацьких трансформацій в міжнародно-правових документах, а саме Європейській конвенції з прав людини та Конвенції про права дитини, згідно з класифікацією лексичних та граматичних трансформацій, яка була розроблена Людмилою Науменко та Анжелою Гордєєвою [29], було вивчено 4 види граматичних трансформацій та їхні підтипи, а саме:

1. Компенсація
2. Зміна порядку слів у реченні
3. Поділ (внутрішній та зовнішній)
4. Інтеграція (внутрішня та зовнішня)

У ході дослідження було виявлено суттєву різницю між застосуванням граматичних та лексичних трансформацій у міжнародно-правових документах, а саме 22% від усієї кількості досліджуваних одиниць припадає на застосування граматичних перекладацьких трансформацій.

Такі результати свідчать про те, що вживання лексичних трансформацій виникає внаслідок перекладу великої кількості різних юридичних термінів та виразів, адже важливо передавати точний зміст понять, тобто саме лексичні трансформації мають прямий вплив на розуміння тексту. Проте, граматичні трансформації все-таки займають важливе місце під час перекладу міжнародно-правових документів, адже різні правові системи та організації мають власні стилі письма та стандарти формулювання текстів, а також не можна забувати про міжмовні відмінності та особливості, тому використання граматичних трансформацій спрощує розуміння та сприйняття тексту українською аудиторією.

На графіку, наведеному нижче, можна прослідкувати частоту застосування граматичних трансформацій.



*Рисунок 3.5 – Співвідношення 4 видів граматичних трансформацій у міжнародно-правових документах*

У процесі дослідження міжнародно-правових документів було встановлено, що серед граматичних трансформацій найбільш поширеною є *зміна порядку слів у реченні* (80.7%), інші граматичні трансформації не можна назвати поширеними, адже їхні показники досить низькі, серед таких трансформацій є *поділ (внутрішній – 9.1%, зовнішній – 0%)*, *інтеграція (внутрішня – 6.8%, зовнішня – 0%)* та *компенсація (3.4%)*.

**Зміна порядку слів у реченні** є лідером серед інших граматичних трансформацій (80.7%), такий високий результат відображає важливість в адаптації англomовних юридичних текстів до україномовного суспільства, також зміна порядку слів в реченні є важливим засобом для досягнення точності та чіткості вираження правових концепцій, що виникає з прагнення

перекладачів висловлювати певні ідеї унікальним способом, враховуючи конкретний контекст чи нюанси правового питання, ця граматична трансформація визначає акцент на певних аспектах тексту, надає їм особливого значення та виділяє ключові поняття правового мовлення. Наступні приклади є доказом використання зміни порядку слів у реченні: *...by which the lawfulness of his detention shall be decided speedily by a court and his release ordered...* – *...в ході якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення...; In the determination of his civil rights and obligations or of any criminal charge against him, everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law.* – *Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.; to have the free assistance of an interpreter if he cannot understand or speak the language used in court.* – *якщо він не розуміє мови, яка використовується в суді, або не розмовляє нею, – одержувати безоплатну допомогу перекладача.; The President of the Court may, in the interest of the proper administration of justice, invite any High Contracting Party...* – *В інтересах належного здійснення правосуддя Голова Суду може запропонувати будь-якій Високій Договірній Стороні...; to maintain personal relations and direct contact with both parents on a regular basis* – *нідтримувати на регулярній основі особисті відносини і прямі контакти з обома батьками; No restrictions may be placed on the exercise of these rights other...* – *Щодо здійснення даного права не можуть застосовуватися будь-які обмеження...*

Серед інших трьох граматичних трансформацій найбільш поширеною трансформацією є **поділ**, який поділяється на внутрішній (9.1%) та

зовнішній (0%). Під час аналізу було встановлено відсутність **зовнішнього поділу** (розбиття складного речення на декілька простих), що зумовлено відсутністю необхідності у таких граматичних змінах у міжнародно-правових текстах, відсутність зовнішнього поділу вказує на те, що у міжнародно-правових документах здебільшого уникають розбиття складних речень на прості, ймовірно, через прагнення зберегти структурну цілісність та точність вираження правових ідей. Проте, у процесі дослідження вдалося знайти **внутрішній поділ** (перетворення простого речення на складносурядне або складнопірядне речення), використання якого зумовлено необхідністю уточнення певних правових концепцій та положень. Внутрішній поділ є важливою трансформацією, яка надає перекладу тексту додаткової чіткості та вводить більше деталей для розуміння контексту. Наступні приклади є свідченням цього явища: *The High Contracting Parties shall secure to everyone within their jurisdiction the rights and freedoms defined in Section I of this Convention. – Високі Договірні Сторони гарантують кожному, хто перебуває під їхньою юрисдикцією, права і свободи, визначені в розділі I цієї Конвенції.; any service exacted in case of an emergency or calamity threatening the life or well-being of the community; – на будь-яку службу, що вимагається у випадку надзвичайної ситуації або стихійного лиха, яке загрожує життю чи благополуччю добробуту суспільства; Everyone lawfully within the territory of a State shall, within that territory, have the right to liberty of movement and freedom to choose his residence. – Кожен, хто законно перебуває на території будь-якої держави, в межах цієї території має право на свободу пересування і свободу вибору місця проживання.; This Article shall not prevent the imposition of lawful restrictions on the exercise of these rights by members of the armed forces, of the police or of the administration of the State. – Ця стаття не перешкоджає запровадженню законних обмежень на здійснення цих прав особами, що входять до складу збройних сил, поліції чи*

*адміністративних органів держави.; ...the right to express those views freely in all matters affecting the child... – ...право вільно висловлювати ці погляди з усіх питань, що торкаються дитини...*

Наступна граматична трансформація – **інтеграція**, яка також поділяється на внутрішню (6.8%) та зовнішню (0%). У ході дослідження було встановлено відсутність **зовнішньої інтеграції** (поєднання декількох простих речень у складносурядне чи складнопідрядне), що зумовлено відсутністю необхідності використання цієї трансформації у міжнародно-правових текстах, тому що використання зовнішньої інтеграції може виявитися недоцільним для досягнення чіткості структури в міжнародно-правових документах. У міжнародно-правових текстах вважається за краще зберігати простоту та чіткість, уникати занадто складних граматичних конструкцій. Дотримання структурної цілісності та простоти є пріоритетною для полегшення розуміння та інтерпретації тексту. Проте, у процесі аналізу вдалося знайти **внутрішню інтеграцію** (перетворення складносурядного або складнопідрядного речення на просте), використання цієї трансформації пояснюється прагненням до конкретизації та уточнення певних аспектів, для уникнення зайвих синтаксичних конструкцій, для побудови більш прямого та зрозумілого контексту, для підвищення ясності та лаконічності тексту. Наступні приклади є демонстрацією внутрішньої інтеграції: *States Parties shall take all appropriate measures to ensure that the child is protected against all forms of discrimination or punishment on the basis of the status, activities, expressed opinions, or beliefs of the child's parents, legal guardians, or family members. – Держави-учасниці вживають всіх необхідних заходів для забезпечення захисту дитини від усіх форм дискримінації або покарання на підставі статусу, діяльності, висловлюваних поглядів чи переконань дитини, батьків дитини, законних опікунів чи інших членів сім'ї.; States Parties shall respect the responsibilities, rights and duties of parents or, where applicable, the members of the extended family or community... – Держави-*

*учасниці поважають відповідальність, права і обов'язки батьків і у відповідних випадках членів розширеної сім'ї чи общини...; Promote, where appropriate, the objectives of the present article ... – сприяють у необхідних випадках досягненню цілей цієї статті...*

Найменш поширеною граматичною трансформацією стала **компенсація** (3.4%), такі низькі показники зумовлені стандартизацією термінології та високою специфічністю текстів. Однак, у процесі використання, компенсація має важливу роль у забезпеченні точності та повноти виразу правових концепцій під час перекладу, адже, коли в одній частині речення втрачається значення через відсутність точного еквівалента у мові перекладу, компенсація здійснює відновлення цього значення в іншій частині речення, забезпечуючи точність та адекватність перекладу. Хоча компенсація є рідкісним явищем, її важливість полягає в здатності вирішувати проблеми, які виникають внаслідок відсутності точних еквівалентів у мові перекладу. Наступні приклади ілюструють це явище: *They shall, **however**, continue to deal with such cases as they already have under consideration – Проте вони продовжують вести ті справи, які вже є в їхньому провадженні; The provisions of this Convention shall be applied in such territories with due regard, **however**, to local requirements. – Однак положення цієї Конвенції застосовуються до таких територій з належним урахуванням місцевих вимог.; The preceding provisions shall not, **however**, in any way impair the right of a State to enforce such laws as it deems necessary to control the use of property in accordance with the general interest or to secure the payment of taxes or other contributions or penalties. – Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які, на її думку, є необхідними для здійснення контролю за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів.*

Незважаючи на суттєву різницю між використанням лексичних та граматичних трансформацій, варто підкреслити важливість використання граматичних трансформації, які відіграють невід'ємну роль у забезпеченні повноцінного розуміння та точного вираження під час перекладу міжнародно-правових документів.

### ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

У результаті дослідження лексичних та граматичних трансформацій можна зробити висновок, що у перекладі міжнародно-правових документів переважають лексичні трансформації (78%), адже саме лексичні трансформації є важливими для забезпечення точності, чіткості та адекватності перекладу міжнародно-правових понять, а також для врахування контекстуальних та культурних характеристик. Проте, граматичні трансформації, які займають 22% від усього обсягу, є також важливим елементом у перекладі, їхня роль менш суттєва в порівнянні з лексичними трансформаціями, але граматичні трансформації використовуються для забезпечення чіткої структури речень, що є не менш важливим у процесі перекладу.

Серед лексичних трансформацій контекстуальна заміна виявилася найбільш поширеною лексичною трансформацією (17%), що свідчить про важливість врахування контекстуальних нюансів для досягнення точності та чіткості в перекладі міжнародно-правових понять. Вибір варіантного відповідника також має значний вплив (12.5%), вказуючи на бажання використовувати унікальні та специфічні терміни для точного відображення юридичного контексту. Така лексична трансформація важлива для уникнення неоднозначності та забезпечення відповідності міжнародним нормам.

Транскодування також займає суттєве місце (10.6%) у забезпеченні адаптації термінів до мови перекладу. Калькування (9.3%) важливе для забезпечення точності, а додавання слів (9.3%) для розширення змісту. Конкретизація значень (9%) вказує на потребу у більш детальному та специфічному визначенні термінів чи понять для забезпечення ясності та точності в перекладі.

Серед менш поширених трансформацій, транспозиція та описовий переклад, які мають високі показники – 8.7% і 8% відповідно. Вилучення слів (5.1%), пермутація та антонімічний переклад (4.2%) теж відіграють важливу роль у процесі перекладу. Генералізація значень виявилася найменш вживаною (2.2%), оскільки в міжнародно-правових документах перекладачі прагнуть відтворювати зміст чітко та змістовно, уникаючи узагальнень. Незважаючи на кількість цих трансформацій, вони виконують ключові функції у забезпеченні високої якості перекладу міжнародно-правових документів, сприяючи точності, однозначності та адекватності передачі інформації.

Така граматична трансформація, як зміна порядку слів у реченні становить 80.7% від усіх граматичних трансформацій, що відображає важливість адаптації англійських юридичних текстів, досягнення точності та чіткості вираження правових концепцій в українському суспільстві.

Інші граматичні трансформації, такі як поділ, інтеграція і компенсація, є менш поширеними у міжнародно-правових документах. Використання внутрішнього поділу (9.1%) зумовлено необхідністю уточнення певних правових концепцій та положень, а внутрішня інтеграція (6.8%) вказує на прагнення до конкретизації та уточнення аспектів без зайвих синтаксичних конструкцій. Важливість компенсації (3.4%) виявляється в здатності вирішувати проблеми, що виникають внаслідок відсутності точних еквівалентів у мові перекладу.

Результати аналізу підкреслюють важливість комплексного підходу до перекладу, де лексичні та граматичні трансформації взаємодіють для досягнення максимальної якості перекладу міжнародно-правових документів.

## ВИСНОВКИ

Під час написання магістерської дисертації було проведено дослідження щодо особливостей лексико-граматичних трансформацій у перекладі міжнародно-правових документів, яке дало змогу зробити такі висновки:

1. Під час вивчення лексико-граматичних трансформацій у перекладі з англійської мови на українську на матеріалі міжнародно-правових документів, було встановлено, що мовний аспект відіграє ключову роль у міжнародній співпраці та передачі інформації між різними культурними та національними спільнотами, а також було виявлено різноманітні види перекладацьких трансформацій у міжнародно-правових документах.

Було проаналізовано різні точки зору як українських, так і зарубіжних науковців щодо використання лексико-граматичних трансформацій. Особлива увага в магістерській роботі приділена лексичним та граматичним трансформаціям, які були розроблені Людмилою Науменко та Анжеолою Гордєєвою. Детально вивчено різні види лексичних трансформацій, такі як вибір варіантного відповідника, контекстуальна заміна, калькування, описовий переклад, транскодування, антонімічний переклад, компресія, декомпресія, пермутація, транспозиція, конкретизація та генералізація значення, та граматичних трансформацій, таких як компенсація, зміна порядку слів у реченні, поділ та інтеграція.

Детальний аналіз цих видів трансформацій дозволив визначити ключові аспекти для подальшого дослідження різноманітних лексико-граматичних трансформацій та їхнього впливу на точність та адекватність перекладу міжнародно-правових документів.

2. У ході дослідження визначено та детально розглянуто поняття юридичного дискурсу. Проведено аналіз структури, стилю та лексики цього

виду дискурсу. Важливо підкреслити, що розуміння особливостей юридичного дискурсу є ключовим для вдалого перекладу міжнародно-правових документів.

Детально проаналізована роль міжнародно-правових документів у контексті міжнародних відносин та правової сфери. Здійснено обговорення різних видів таких документів, включаючи угоди, конвенції, протоколи тощо, та їхнє значення для встановлення правил та норм у міжнародних відносинах.

Виокремлено та чітко визначено основні особливості англomовного юридичного дискурсу. Підкреслено важливість розуміння цього дискурсу для ефективного перекладу міжнародно-правових документів. Відзначено, що успішні перекладачі повинні бути здатними адаптувати свої стратегії до специфіки даного дискурсу. Висвітлено важливість лексико-граматичних трансформацій у перекладі міжнародно-правових документів. Розглянуто різні методи та інструменти, які можуть бути використані для забезпечення успішного перекладу враховуючи специфіку англomовного юридичного дискурсу. Розуміння англomовного юридичного дискурсу та використання відповідних методів та інструментів є ключовими факторами для досягнення точності та ефективності у перекладі міжнародно-правових документів.

3. Дослідження лексичних та граматичних трансформацій у перекладі міжнародно-правових документів підтвердило, що їх застосування є необхідним для забезпечення ефективного відтворення та правильного сприйняття тексту. Зокрема, виявлено, що використання відповідних лексичних еквівалентів та граматичних конструкцій допомагає досягти високого рівня еквівалентності та стилю у перекладі міжнародно-правових текстів.

Результати дослідження вказують, що у перекладі міжнародно-правових документів переважають лексичні трансформації, які становлять 78% від усього обсягу трансформацій. Це свідчить про важливість врахування лексичних аспектів для точності, чіткості та адекватності перекладу міжнародно-правових понять. Граматичні трансформації, хоча менш поширені (22%), також грають суттєву роль у забезпеченні чіткої структури речень, що є необхідним для високоякісного перекладу.

Серед лексичних трансформацій контекстуальна заміна є найбільш поширеною (17%), підкреслюючи важливість врахування контекстуальних моментів для точного та чіткого перекладу міжнародно-правових понять. Вибір варіантного відповідника (12.5%) вказує на необхідність використання унікальних термінів для відображення юридичного контексту. Також важливі трансформації, такі як транскодування (10.6%), калькування (9.3%), додавання слів (9.3%) та конкретизація значень (9%) грають ключову роль у забезпеченні точності та відповідності міжнародним нормам.

Граматичні трансформації, зокрема зміна порядку слів у реченні (80.7%), виявляють важливість адаптації тексту українською мовою для досягнення точності та чіткості вираження правових концепцій. Інші граматичні трансформації, такі як поділ (9.1%), інтеграція (6.8%) та компенсація (3.4%), хоча менш поширені, виконують важливі функції у розв'язанні проблем та уточненні тексту.

Результати дослідження показують, що комплексний підхід до перекладу, де лексичні та граматичні трансформації взаємодіють, є ключовим для досягнення високої якості перекладу міжнародно-правових документів. Лексико-граматичні трансформації сприяють точності, однозначності та адекватності передачі інформації, що важливо для забезпечення відповідності тексту міжнародним стандартам.

Магістерська дисертація дозволяє систематизувати та вивчити основні види лексико-граматичних трансформацій у перекладі англомовних міжнародно-правових документів на українську мову. Аналіз англомовного юридичного дискурсу дозволив зрозуміти його роль у формуванні ефективного перекладу. Отримані результати можуть бути використані як теоретична база для подальших досліджень в галузі перекладознавства та мовознавства, а також як практичний внесок у підвищення якості перекладу міжнародно-правових текстів.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Акад., 2004. 344 с.
2. Богайчук О. С. Лексичні трансформації в перекладі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету, Серія "Філологія"*. Одеса. 2021. Т. 2.
3. Ващук Т. Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичного дослідження. *Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка*. 2007. № 33. С. 182–185.
4. Висоцька Г. В. Причини, що зумовлюють використання граматичних трансформацій в англо-українському перекладі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету, Серія "Філологія"*. Одеса. 2017. Т. 3.
5. Волченко О., Нікішина В. Граматичні трансформації в англо-українському художньому перекладі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2015. № 54. С. 252–254.
6. Горда В., Пушик Н. Перекладацькі трансформації у відтворенні ономастичного простору авторського тексту. *Закарпатські філологічні студії*. 2021. № 16. С. 166–171.
7. Демецька В. В. Теорія адаптації: крос-культурні та перекладознавчі проблеми : монографія. Херсон : ТИТАН, 2007. 346 с.
8. Демецька В. В. Теорія адаптації в перекладі : дис. ... д-ра. Київ, 2008. 508 с.
9. Дерді Е. Т. Словотвірні та структурно-семантичні характеристики англійських юридичних термінів : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2013.
10. Загальна декларація прав людини (рос/укр) : Декларація Орг. Об'єдн. Націй від 10.12.1948 р. URL:

- [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_015#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text) (дата звернення: 14.11.2023).
11. Карабан В. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова кн., 2004.
  12. Касіян Г. Мовленнєвий етикет у сучасному французькому суспільно-політичному дискурсі: лінгвокогнітивний і комунікативно-прагматичний аспекти : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2014. 22 с.
  13. Кияк Т. Р., Науменко А. М., Огуй О. Д. Перекладознавство (німецько-український напрям). Київ : Видавничо-полігр. центр «Київ. ун-т», 2008. 543 с.
  14. Коваль Н. Є. Мовні засоби аргументації в юридичному дискурсі (на матеріалі англійських законодавчих і судових документів) : автореф. дис. ... канд. філол. наук. 2007. 20 с.
  15. Коломієць Л. В. Концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу (на матеріалі перекладів з англійської, ірландської та американської поезії) : монографія. Київ : Видавничо-полігр. центр «Київ. ун-т», 2004. 522 с.
  16. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р. : станом на 1 серп. 2021 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_004#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text) (дата звернення: 14.11.2023).
  17. Конвенція про права дитини : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 20.11.1989 р. : станом на 16 листоп. 2023 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_021#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text) (дата звернення: 14.11.2023).
  18. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання : Конвенція

- Орг. Об'єдн. Націй від 10.12.1984 р. : станом на 13 листоп. 1998 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_085#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text) (дата звернення: 14.11.2023).
- 19.Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник. 5-те вид. Вінниця : Нова Кн., 2017. 448 с.
- 20.Кривий А. Дискурсивний аналіз і сучасне мовознавство. Дискурс іноземномовної комунікації. Львів, 2001. С. 158–162.
- 21.Лелет І. О. Лексико-семантичні трансформації в українському перекладі твору Е. А. По «Золотий жук». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2018. №37. С. 94-97.
- 22.Лощенова І. Ф., Нікішина В. В. Перекладацькі трансформації як ефективний засіб досягнення адекватності перекладу. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Філологічні науки*. 2014. С. 102-105.
- 23.Максімов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія та практика перекладацького аналізу тексту для студентів факультету перекладачів та факультету заочного та вечірнього навчання : навч. посіб. Київ : Ленвіт, 2006. 157 с.
- 24.Мамрак А. В. Вступ до теорії перекладу. Київ : Центр учб. літ., 2009. 304 с.
- 25.Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 21.12.1965 р. : станом на 4 лют. 1994 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_105#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text) (дата звернення: 14.11.2023).
- 26.Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : Пакт Орг. Об'єдн. Націй від 16.12.1966 р. : станом на 19 жовт. 1973 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_043#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text) (дата звернення: 14.11.2023).

27. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права : Пакт Орг. Об'єдн. Націй від 16.12.1966 р. : станом на 19 жовт. 1973 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_042#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text) (дата звернення: 14.11.2023).
28. Міщенко Н. Способи перекладу термінології сфери практичної психології та соціальної педагогіки. *Збірник наукових праць студентів та молодих учених*. Умань, 2012. С. 52–56.
29. Науменко Л. П., Гордєєва А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську. *Practical Course of Translation from English into Ukrainian* : навч. посіб. Вінниця : Нова Кн., 2011. 138 с.
30. Ольховська Н. С. Специфіки тексту та стратегії перекладу. 2017. URL: <https://nimfilmdpu.mozello.com/vseukraska-nternet-konferencja/perekladoznavstvo/params/post/1338438/>
31. Пастрик Т. В. Концептуальна модель продуктивного білінгвізму перекладача. *Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка*. 2006. Т. 8, № 2. С. 141–148.
32. Перетокіна В. Ф. Нові тенденції застосування стратегій перекладу галузевої літератури. URL: [http://confcontact.com/2014\\_04\\_25edu/56\\_Peretokina.htm](http://confcontact.com/2014_04_25edu/56_Peretokina.htm)
33. Прадід Ю. Ф. У царині лінгвістики і права. Сімферополь, 2006. 255 с.
34. Проценко Н. В. Лексико-семантичні підстановки в перекладі англійських текстів. *Філологічні студії*. 2015. № 12. С. 64–72.
35. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Черкаси, 2012. 488 с.
36. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність. ред. В. В. Різун. Київ, 2002. 392 с.
37. Сіняговська І. Ю. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. 2014. № 209. С. 89–93.

- 38.Славова Л. Мовна особистість лідера у дзеркалі політичної лінгвоперсонології: США – Україна. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 360 с.
- 39.Ходаковська О. О. Стратегії перекладу англomовного юридичного дискурсу. *Закарпатські філологічні студії*. 2021. № 15. С. 61–65.
- 40.Шевченко І. С. Когнітивно-комунікативна парадигма і аналіз дискурсу. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен. Харків: Константа, 2005. С. 9–20.
- 41.Шемуда М. Граматичні трансформації при перекладі англomовного художнього роману Дж. Селінджера «Над прірвою у житті» на українську мову. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf\\_2013\\_39\\_36](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2013_39_36)
- 42.Яцків Н., Цюпа Л. Перекладацькі трансформації авторських афоризмів Давіда Фонкіноса в романі «Наші розставання». *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія»*. 2018. № 4. С. 126–131.
- 43.African Charter on Human and Peoples' Rights. URL: <https://achpr.au.int/en/charter/african-charter-human-and-peoples-rights>
- 44.American Convention on Human Rights “Pact of San Jose, Costa Rica”. URL: [http://www.oas.org/dil/treaties\\_B-32\\_American\\_Convention\\_on\\_Human\\_Rights.htm](http://www.oas.org/dil/treaties_B-32_American_Convention_on_Human_Rights.htm)
- 45.Baker M., Staff B. M. In Other Words: A Coursebook on Translation. Taylor & Francis Group, 1992. 301 p.
- 46.Benveniste E. On discourse. The Theoretical Essays: Film, Linguistics, Literature. Manchester : Manchester Univ. Press. 2. 1985. 296 p.
- 47.Brown G., Yule G. Discourse analysis. Cambridge etc., 1986. 386 p.
- 48.Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/>
- 49.Cherniuk A., Voytko T. English legal discourse in the aspect of translation. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Філологія*. 2021. № 1. С. 43–47

50. Communicative Organization in Natural Language. The Semantic-Communicative Structure of Sentences. Amsterdam. Philadelphia : Benjamins, 2001. 393 p.
51. Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women (CEDAW). URL: <https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/recomm.htm#recom1>
52. Crystal D. A dictionary of linguistics and phonetics. Oxford : Blackwell Publishers, 1991. 389 p.
53. Fasold Ralph W. The Sociolinguistics of Language. Oxford : Basil Blackwell., 1990. 352 p.
54. Febryanto M., Sulyaningsih I., Zhafirah A. A. ANALYSIS OF TRANSLATION TECHNIQUES AND QUALITY OF TRANSLATED TERMS OF MECHANICAL ENGINEERING IN ACCREDITED NATIONAL JOURNALS. PROJECT (Professional Journal of English Education). 2021. Vol. 4, no. 1. P. 116. URL: <https://doi.org/10.22460/project.v4i1.p116-125> (date of access: 14.11.2023).
55. Harris Z. Discourse analysis. Language. 1952. Vol. 28. no 1. P. 1–30; 474–494.
56. Hodge R. Language as Ideology. London : Routledge, 1993. 230 p.
57. Krois-Lindner A. International legal English. A course for classroom or self-study use; [suitable preparation for the International Legal English Certificate (ILEC)]. Cambridge University Press, 2011. 320 p.
58. Mills S. Discourse. New York : Routledge, 1997. 177 p.
59. Molina L., Hurtado Albir A. Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach. Meta. 2004. Vol. 47, no. 4. P. 498–512. URL: <https://doi.org/10.7202/008033ar> (date of access: 14.11.2023).
60. Newmark P. A Textbook of Translation. Hertfordshire, 1988. 225 p.

61. Ordudari M. Translation procedures, strategies and methods. *Translation Journal*. July 2007. Vol. 11, no. 3. URL: <http://translationjournal.net/journal/41culture.htm>
62. Otto W. Die Paradoxie einer Fachsprache. Stuttgart : Der öffentliche Sprachgebrauch. Band II, 1981. 678 p.
63. Pinheiro M. Translation Techniques. *Communication & Language at Work*. 2015. Vol. 4, no. 4. P. 121. URL: <https://doi.org/10.7146/claw.v1i4.20775> (date of access: 14.11.2023).
64. R. d. Beaugrande Chapter 2. Language, discourse, and cognition: Retrospects and prospects. *Approaches to Cognition through Text and Discourse*. Berlin, New York, 2004. URL: <https://doi.org/10.1515/9783110892895.17> (date of access: 15.11.2023).
65. Shiffrin D. *Approaches to Discourse*. Oxford: Cambridge, 1994. 470 p.
66. Swan M. *Practical English Usage*. International Student's Edition. Oxford University Press, 2005.
67. T.A. van Dijk. *Communicating racism: ethnic prejudice in thought and talk*. London : Sage Publ, 1987. 435 c.
68. T.A. van Dijk. *Strategies of Discourse Comprehension*. New York : Academic Press, 1983. 389 c.
69. Velykodska H. The Application of Translation Strategies in Written Translation Teaching Process. *Visnyk National Technical University of Ukraine Kiev Polytechnical Institute*. 2015. no 5. C. 54–64.
70. Vinay J. P., Darbelnet J. *Stylistique Comparée Du Français Et De L'anglais: Méthode De Traduction*. 2018. C. 125.

## СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Європейська конвенція з прав людини. URL:  
[https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention\\_ukr](https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ukr)
2. Конвенція про права дитини. URL:  
[https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_021/print](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021/print)
3. Convention on the Rights of the Child. URL:  
<https://www.ohchr.org/sites/default/files/crc.pdf>
4. European Convention on Human Rights. URL:  
[https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Convention\\_ENG](https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Convention_ENG)

## ДОДАТКИ

## ДОДАТОК А

**Лексико-граматичні перекладацькі трансформації, які було знайдено у міжнародно-правових документах**

<i>№</i>	<i>Оригінал</i>	<i>Переклад</i>	<i>Трансформація</i>	<i>Документ</i>
1.	article	стаття	вибір варіантного відповідника	Європейська конвенція з прав людини
2.	act in an official capacity	здійснювати свої офіційні повноваження	вибір варіантного відповідника	Європейська конвенція з прав людини
3.	criteria for office	посадові критерії	контекстуальна заміна	Європейська конвенція з прав людини
4.	prohibition of torture	заборона катування	калькування	Європейська конвенція з прав людини
5.	right to life	право на життя	калькування	Європейська конвенція з прав людини
6.	prohibition of slavery and forced labour	заборона рабства і примусової праці	калькування	Європейська конвенція з прав людини
7.	any work required to be done in the ordinary course of detention imposed according to the provisions of Article 5 of this Convention or during conditional release from such detention	на будь-яку роботу, виконання якої зазвичай вимагається під час призначеного згідно з положеннями статті 5 цієї Конвенції тримання в умовах позбавлення	описовий переклад	Європейська конвенція з прав людини

		свободи або під час умовного звільнення		
8.	Rome	Рим	транслітерація	Європейська конвенція з прав людини
9.	General Assembly	Генеральна Асамблея	транскрипція (транскрибування)	Європейська конвенція з прав людини
10.	Council of Europe	Рада Європи	змішане транскодування	Європейська конвенція з прав людини
11.	convention	конвенція	адаптивне транскодування (натуралізація)	Європейська конвенція з прав людини
12.	declaration	декларація	адаптивне транскодування (натуралізація)	Європейська конвенція з прав людини
13.	jurisdiction	юрисдикція	адаптивне транскодування (натуралізація)	Європейська конвенція з прав людини
14.	security	недоторканність	негативація (антонімічний переклад)	Європейська конвенція з прав людини
15.	minor	неповнолітній	негативація (антонімічний переклад)	Європейська конвенція з прав людини
16.	persons of unsound mind	психічнохворі	позитивація (антонімічний переклад)	Європейська конвенція з прав людини
17.	imposition	запровадження	позитивація (антонімічний переклад)	Європейська конвенція з прав людини
18.	not to be compelled	свобода від примусу	анулювання двох негативних компонентів (антонімічний переклад)	Конвенція про права дитини
19.	while in the care of parent(s)	з боку батьків	вилучення слів (компресія)	Конвенція про права дитини

20.	any service of a military character or, in case of conscientious objectors in countries...	на будь-яку службу військового характеру або – у випадку, коли особа відмовляється від неї з мотивів особистих переконань у країнах...	додавання слів (декомпресія)	Європейська конвенція з прав людини
21.	either alone or in community with others and in public or private, to manifest his religion or belief, in worship, teaching, practice and observance	а також свободу сповідувати свою релігію або переконання під час богослужіння, навчання, виконання та дотримання релігійної практики і ритуальних обрядів як одноособово, так і спільно з іншими, як прилюдно, так і приватно	перестановка слів (пермутація)	Європейська конвенція з прав людини
22.	such as one involving abuse or neglect of the child by the parents	коли батьки жорстоко поводяться з дитиною або не піклуються про неї	транспозиція	Конвенція про права дитини
23.	have the primary responsibility to secure the rights and freedoms	несуть основну відповідальність за захист прав і свобод	конкретизація значень	Конвенція про права дитини

24.	especially those aimed at the promotion of his or her social, spiritual and moral well-being and physical and mental health	особливо до таких інформації і матеріалів, які спрямовані на сприяння соціальному, духовному і моральному благополуччю, а також здоровому фізичному і психічному розвитку дитини	генералізація значень	Конвенція про права дитини
25.	Human Rights	права людини	перестановка слів (пермутація)	Європейська конвенція з прав людини
26.	secure to everyone	гарантують кожному	контекстуальна заміна	Європейська конвенція з прав людини
27.	the execution of a sentence of a court	виконання смертного вироку суду	додавання слів (декомпресія)	Європейська конвенція з прав людини
28.	following his conviction of a crime	винесеного після визнання його винним у вчиненні злочину	додавання слів (декомпресія)	Європейська конвенція з прав людини
29.	for which this penalty is provided by law	за який закон передбачає таке покарання	транспозиція	Європейська конвенція з прав людини
30.	not be regarded	не розглядається	вибір варіантного відповідника	Європейська конвенція з прав людини
31.	deprivation of life	позбавлення життя	калькування	Європейська конвенція з прав людини
32.	in contravention	на порушення	вибір варіантного відповідника	Європейська конвенція з прав людини

33.	from unlawful violence	від незаконного насильства	калькування	Європейська конвенція з прав людини
34.	a person lawfully detained	особа, яку законно тримають під вартою	додавання слів (декомпресія)	Європейська конвенція з прав людини
35.	a riot	заворушення	вибір варіантного відповідника	Європейська конвенція з прав людини
36.	in action lawfully taken	при вчиненні правомірних дій	контекстуальна заміна	Європейська конвенція з прав людини
37.	for the purpose of quelling	для придушення	вилучення слів (компресія)	Європейська конвенція з прав людини
38.	torture	катування	вибір варіантного відповідника	Європейська конвенція з прав людини
39.	...degrading	...такому, що принижує гідність	описовий переклад	Європейська конвенція з прав людини
40.	treatment	поводження	вибір варіантного відповідника	Європейська конвенція з прав людини
41.	in servitude	в підневільному стані	контекстуальна заміна	Європейська конвенція з прав людини
42.	No one shall be required...	Ніхто не може бути присилуваний ...	контекстуальна заміна	Європейська конвенція з прав людини
43.	shall not include	не поширюється	конкретизація значень	Європейська конвенція з прав людини
44.	calamity	стихійне лихо	конкретизація значень	Європейська конвенція з прав людини
45.	well-being of the community	благополуччю добробуту суспільства	додавання слів (декомпресія)	Європейська конвенція з прав людини

46.	security	особиста недоторканність	конкретизація значень	Європейська конвенція з прав людини
47.	the lawful detention	законне ув'язнення	вибір варіантного відповідника	Європейська конвенція з прав людини
48.	arrest	арешт	транскрипція (транскрибування)	Європейська конвенція з прав людини
49.	the lawful order of a court	законного припису суду	конкретизація значень	Європейська конвенція з прав людини
50.	bringing him before the competent legal authority	допровадження її до компетентного судового органу	контекстуальна заміна	Європейська конвенція з прав людини
51.	on reasonable suspicion of having committed an offence	за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення	додавання слів (декомпресія)	Європейська конвенція з прав людини
52.	for the purpose of educational supervision	з метою застосування наглядових заходів виховного характеру	описовий переклад	Європейська конвенція з прав людини
53.	alcoholic	алкоголік	транслітерація	Європейська конвенція з прав людини
54.	drug addicts	наркомани	вилучення слів (компресія)	Європейська конвенція з прав людини
55.	deportation	депортація	адаптивне транскодування (натуралізація)	Європейська конвенція з прав людини
56.	extradition	екстрадиція	адаптивне транскодування (натуралізація)	Європейська конвенція з прав людини

57.	the reasons for his arrest	підстави його арешту	конкретизація значень	Європейська конвенція з прав людини
58.	of paragraph 1 (c) of this Article	підпункту “с” пункту 1 цієї статті	додавання слів (декомпресія)	Європейська конвенція з прав людини
59.	other officer authorised by law to exercise judicial power	іншою посадовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу	транспозиція	Європейська конвенція з прав людини
60.	to release pending trial	звільнення під час провадження	конкретизація значень	Європейська конвенція з прав людини
61.	to appear for trial	з'явитися на судове засідання	контекстуальна заміна	Європейська конвенція з прав людини
62.	to take proceedings	ініціювати провадження	конкретизація значень	Європейська конвенція з прав людини
63.	speedily	без зволікання	негативація (антонімічний переклад)	Європейська конвенція з прав людини
64.	shall have an enforceable right to compensation	має забезпечене правовою санкцією право на відшкодування	описовий переклад	Європейська конвенція з прав людини
65.	a fair and public hearing	справедливий і публічний розгляд	контекстуальна заміна	Європейська конвенція з прав людини
66.	of his civil rights and obligations	щодо його прав та обов'язків цивільного характеру	описовий переклад	Європейська конвенція з прав людини
67.	of any criminal charge against him	встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього	додавання слів (декомпресія)	Європейська конвенція з прав людини

		кримінального обвинувачення		
68.	In the determination of...	який вирішить спір щодо	транспозиція	Європейська конвенція з прав людини
69.	Judgment	Судове рішення	вибір варіантного відповідника	Європейська конвенція з прав людини
70.	press	преса	транскрипція (транскрибування)	Європейська конвенція з прав людини
71.	public	публіка	транскрипція (транскрибування)	Європейська конвенція з прав людини
72.	excluded	не допущені	негативація (антонімічний переклад)	Європейська конвенція з прав людини
73.	in the interests of morals	в інтересах моралі	калькування	Європейська конвенція з прав людини
74.	the press and public may be excluded from all or part of the trial	преса і публіка можуть бути не допущені в зал засідань протягом усього судового розгляду або його частини	додавання слів (декомпресія)	Європейська конвенція з прав людини
75.	public order	громадський порядок	контекстуальна заміна	Європейська конвенція з прав людини
76.	democratic	демократичний	транскрипція (транскрибування)	Європейська конвенція з прав людини
77.	national security	національна безпека	калькування	Європейська конвенція з прав людини
78.	juveniles	неповнолітні	негативація (антонімічний переклад)	Європейська конвенція з прав людини

79.	the protection of the private life of the parties	захист приватного життя сторін	генералізація значень	Європейська конвенція з прав людини
80.	strictly necessary in the opinion of the court	що визнана судом суворо необхідно	перестановка слів (пермутація)	Європейська конвенція з прав людини
81.	the interests of justice	інтереси правосуддя	калькування	Європейська конвенція з прав людини
82.	the nature	характер	вибір варіантного відповідника	Європейська конвенція з прав людини
83.	of the accusation against him;	обвинувачення, висунутого проти нього;	додавання слів (декомпресія)	Європейська конвенція з прав людини
84.	to have adequate time and facilities	мати час і можливості	вилучення слів (компресія)	Європейська конвенція з прав людини
85.	or through legal assistance of his own choosing	чи використовуват и юридичну допомогу захисника, вибраного на власний розсуд	описовий переклад	Європейська конвенція з прав людини
86.	if he has not sufficient means to pay for legal assistance	за браком достатніх коштів для оплати юридичної допомоги захисника	транспозиція	Європейська конвенція з прав людини
87.	witnesses against him	свідки обвинувачення	контекстуальна заміна	Європейська конвенція з прав людини
88.	witnesses on his behalf	свідки захисту	контекстуальна заміна	Європейська конвенція з прав людини
89.	omission	бездіяльність	негативація (антонімічний переклад)	Європейська конвенція з прав людини

90.	criminal	кримінальний	транскрипція (транскрибування)	Європейська конвенція з прав людини
91.	nation	нація	адаптивне транскодування (натуралізація)	Європейська конвенція з прав людини
92.	civilised	цивілізований	калькування	Європейська конвенція з прав людини
93.	principle	принцип	транскрипція (транскрибування)	Європейська конвенція з прав людини
94.	Right to respect for private and family life	Право на повагу до приватного і сімейного життя	калькування	Європейська конвенція з прав людини
95.	correspondence	кореспонденція	транскрипція (транскрибування)	Європейська конвенція з прав людини
96.	economic	економічний	транскрипція (транскрибування)	Європейська конвенція з прав людини
97.	disorder	зворушення	позитивація (антонімічний переклад)	Європейська конвенція з прав людини
98.	religion	релігія	транскрипція (транскрибування)	Європейська конвенція з прав людини
99.	Freedom of expression	Свобода вираження поглядів	конкретизація значень	Європейська конвенція з прав людини
100.	to hold opinions	дотримуватися своїх поглядів	вибір варіантного відповідника	Європейська конвенція з прав людини
101.	information	інформація	адаптивне транскодування (натуралізація)	Європейська конвенція з прав людини
102.	from requiring the licensing of broadcasting	вимагати ліцензування діяльності радіомовних	транспозиція	Європейська конвенція з прав людини

103.	cinema enterprises	кінематографічні підприємства	контекстуальна заміна	Європейська конвенція з прав людини
104.	penalties	санкції	контекстуальна заміна	Європейська конвенція з прав людини
105.	territorial integrity	територіальна цілісність	калькування	Європейська конвенція з прав людини
106.	reputation	репутація	адаптивне транскодування (натуралізація)	Європейська конвенція з прав людини
107.	the disclosure of information received in confidence	розголошення конфіденційної інформації	перестановка слів (пермутація)	Європейська конвенція з прав людини
108.	for maintaining the authority	для підтримання авторитету	конкретизація значень	Європейська конвенція з прав людини
109.	association	об'єднання	вибір варіантного відповідника	Європейська конвенція з прав людини
110.	Right to marry	Право на шлюб	транспозиція	Європейська конвенція з прав людини
111.	to found a family	створення сім'ї	транспозиція	Європейська конвенція з прав людини
112.	Right to an effective remedy	Право на ефективний засіб правового захисту	додавання слів (декомпресія)	Європейська конвенція з прав людини
113.	discrimination	дискримінація	адаптивне транскодування (натуралізація)	Європейська конвенція з прав людини
114.	The enjoyment of the rights and freedoms...	Користування правами та свободами...	контекстуальна заміна	Європейська конвенція з прав людини
115.	...association with a national minority...	...належності до національних меншин...	конкретизація значень	Європейська конвенція з прав людини

116.	property	майновий стан	контекстуальна заміна	Європейська конвенція з прав людини
117.	Derogation in time of emergency	Відступ від зобов'язань під час надзвичайної ситуації	додавання слів (декомпресія)	Європейська конвенція з прав людини
118.	...when such measures have ceased to operate...	...про час, коли такі заходи перестали застосовуватися...	додавання слів (декомпресія)	Європейська конвенція з прав людини
119.	activity of aliens	діяльність іноземців	вибір варіантного відповідника	Європейська конвенція з прав людини
120.	...from imposing restrictions on the political activity of aliens.	...встановлювати обмеження на політичну діяльність іноземців.	транспозиція	Європейська конвенція з прав людини
121.	Prohibition of abuse of rights	Заборона зловживання правами	калькування	Європейська конвенція з прав людини
122.	...set forth herein...	...визнаних цією Конвенцією...	контекстуальна заміна	Європейська конвенція з прав людини
123.	Limitation on use of restrictions on rights	Межі застосування обмежень прав	контекстуальна заміна	Європейська конвенція з прав людини
124.	Establishment of the Court	Створення Суду	контекстуальна заміна	Європейська конвенція з прав людини
125.	on a permanent basis	на постійній основі	калькування	Європейська конвенція з прав людини
126.	Number of judges	Кількість суддів	калькування	Європейська конвенція з прав людини
127.	possess the qualifications	мати кваліфікацію	генералізація значень	Європейська конвенція з прав людини

128.	be jurisconsults of recognised competence	бути юристами з визнаним рівнем компетентності	описовий переклад	Європейська конвенція з прав людини
129.	Candidates	Кандидати	транскрипція (транскрибування)	Європейська конвенція з прав людини
130.	Parliamentary Assembly	Парламентська Асамблея	транскрипція (транскрибування)	Європейська конвенція з прав людини
131.	The judges shall sit on the Court...	Судді беруть участь у роботі Суду...	конкретизація значень	Європейська конвенція з прав людини
132.	...with the demands of a full-time office	...з вимогами щодо виконання посадових обов'язків на постійній основі	додавання слів (декомпресія)	Європейська конвенція з прав людини
133.	Election of judges	Вибори суддів	калькування	Європейська конвенція з прав людини
134.	...by a majority of votes cast...	...більшістю поданих голосів...	перестановка слів (пермутація)	Європейська конвенція з прав людини
135.	dismissal	звільнення з посади	позитивація (антонімічний переклад)	Європейська конвенція з прав людини
136.	that judge has ceased to fulfil	про його невідповідність	негативація (антонімічний переклад)	Європейська конвенція з прав людини
137.	...the required conditions	...установленим вимогам	контекстуальна заміна	Європейська конвенція з прав людини
138.	Registry	Секретаріат	контекстуальна заміна	Європейська конвенція з прав людини
139.	...shall be laid down in the rules of the Court.	...якого визначені Регламентом Суду.	конкретизація значень	Європейська конвенція з прав людини

140.	When sitting in a single-judge formation...	Коли Суд засідає у складі одного судді...	транспозиція	Європейська конвенція з прав людини
141.	in a single-judge formation	у складі одного судді	перестановка слів (пермутація)	Європейська конвенція з прав людини
142.	under the authority of the President of the Court	під керівництвом Голови Суду	конкретизація значень	Європейська конвенція з прав людини
143.	They shall form part of the Court's Registry.	Вони входять до складу Секретаріату Суду.	конкретизація значень	Європейська конвенція з прав людини
144.	The plenary Court	Пленарні засідання Суду	контекстуальна заміна	Європейська конвенція з прав людини
145.	Vice-Presidents	заступники Голови Суду	описовий переклад	Європейська конвенція з прав людини
146.	...constituted for a fixed period of time	...на встановлений строк	вилучення слів (компресія)	Європейська конвенція з прав людини
147.	elect the Presidents of the Chambers of the Court	обирає Голів Палат	вилучення слів (компресія)	Європейська конвенція з прав людини
148.	any request	будь-яке клопотання	контекстуальна заміна	Європейська конвенція з прав людини
149.	unanimous decision	одностайне рішення	позитивація (антонімічний переклад)	Європейська конвенція з прав людини
150.	if that judge is unable to sit..	якщо він не може брати участі у засіданнях..	транспозиція	Європейська конвенція з прав людини
151.	Competence of single judges	Компетенція суддів, які засідають одноособово	описовий переклад	Європейська конвенція з прав людини

152.	without further examination	без додаткового вивчення	контекстуальна заміна	Європейська конвенція з прав людини
153.	Competence of Committees	Компетенція комітетів	калькування	Європейська конвенція з прав людини
154.	...is already the subject of well-established case-law of the Court.	...є предметом усталеної практики Суду.	вилучення слів (компресія)	Європейська конвенція з прав людини
155.	Decisions by Chambers on admissibility and merits	Рішення Палат щодо прийнятності та суті заяв	контекстуальна заміна	Європейська конвенція з прав людини
156.	The States Parties to the present Convention	Держави-учасниці цієї Конвенції	вилучення слів (компресія)	Конвенція про права дитини
157.	the Charter	Статут	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини
158.	recognition of the inherent dignity	визнання властивої гідності	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини
159.	...of all members of the human family	...усіх членів суспільств	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
160.	...is the foundation of freedom, justice...	...є основою забезпечення свободи, справедливості ...	додавання слів (декомпресія)	Конвенція про права дитини
161.	...and peace in the world	... і миру на землі	конкретизація значень	Конвенція про права дитини
162.	the peoples of the United Nations	народи Об'єднаних Націй	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини
163.	...and have determined to promote social progress...	...та сповнені рішучості сприяти соціальному прогресові...	конкретизація значень	Конвенція про права дитини

164.	...that everyone...	...що кожна людина...	конкретизація значень	Конвенція про права дитини
165.	...such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status...	...як раса, колір шкіри, стать, релігія, політичні або інші переконання, національне або соціальне походження, майновий стан, народження або інші обставини...	вилучення слів (компресія)	Конвенція про права дитини
166.	within the community	в рамках суспільства	конкретизація значень	Конвенція про права дитини
167.	in an atmosphere of happiness, love and understanding	в атмосфері щастя, любові і розуміння	калькування	Конвенція про права дитини
168.	the child should be fully prepared to live an individual life in society	дитина має бути повністю підготовлена до самостійного життя в суспільстві	транспозиція	Конвенція про права дитини
169.	tolerance	терпимість	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини
170.	concerned with the welfare of children	займаються питаннями благополуччя дітей	додавання слів (декомпресія)	Конвенція про права дитини
171.	needs special safeguards and care	потребує спеціальної охорони і піклування	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини

172.	a child means...	дитиною є...	генералізація значень	Конвенція про права дитини
173.	every human	кожна людська істота	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
174.	conform with the standards	відповідали нормам	конкретизація значень	Конвенція про права дитини
175.	community	община	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини
176.	by local custom	місцевим звичаєм	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини
177.	development of the child	здоровий розвиток дитини	додавання слів (декомпресія)	Конвенція про права дитини
178.	family relations	сімейні зв'язки	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини
179.	...with a view to re-establishing speedily his or her identity.	...для найшвидшого відновлення її індивідуальнос ті.	вилучення слів (компресія)	Конвенція про права дитини
180.	judicial review	судове рішення	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
181.	make their views known	викладати свою точку зору.	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
182.	detention	арешт	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини
183.	imprisonment	тюремне ув'язнення	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
184.	exile	висилка	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини

185.	in the custody of the State	у віданні держави	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
186.	the submission of such a request	подання такого прохання	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини
187.	family reunification	возз'єднання сім'ї	перестановка слів (пермутація)	Конвенція про права дитини
188.	expeditious manner	оперативним чином	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
189.	humane	гуманний	транскрипція (транскрибування)	Конвенція про права дитини
190.	direct contacts	прямі контакти	калькування	Конвенція про права дитини
191.	to leave any country	залишати будь-яку країну	калькування	Конвенція про права дитини
192.	the illicit transfer	незаконне переміщення	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
193.	...or accession to existing agreements.	...чи приєднуються до чинних угод.	транспозиція	Конвенція про права дитини
194.	...in accordance with the age and maturity of the child.	...згідно з її віком і зрілістю.	вилучення слів (компресія)	Конвенція про права дитини
195.	an appropriate body	відповідний орган	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини
196.	The child shall have the right to freedom of expression	Дитина має право вільно висловлювати свої думки	транспозиція	Конвенція про права дитини
197.	regardless of frontiers	незалежно від кордонів	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини

198.	in the form of art	у формі творів мистецтва	додавання слів (декомпресія)	Конвенція про права дитини
199.	or of public health or morals	або здоров'я, або моралі населення	перестановка слів (пермутація)	Конвенція про права дитини
200.	conscience	совість	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини
201.	to provide direction to the child	керувати дитиною	вилучення слів (компресія)	Конвенція про права дитини
202.	Freedom to manifest one's religion	Свобода дотримуватися своєї релігії	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
203.	association	асоціація	адаптивне транскодування (натуралізація)	Конвенція про права дитини
204.	freedom of peaceful assembly	свобода мирних зборів	калькування	Конвенція про права дитини
205.	...those imposed in conformity with the law...	..які застосовуються відповідно до закону...	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
206.	arbitrary	свавільний	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини
207.	correspondence	таємниця кореспонденції	додавання слів (декомпресія)	Конвенція про права дитини
208.	home	недоторканність житла	додавання слів (декомпресія)	Конвенція про права дитини
209.	attacks	посягання	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
210.	cultural benefit	культурне відношення	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
211.	international co-operation	міжнародне співробітництво	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини

212.	children's books	дитяча література	конкретизація значень	Конвенція про права дитини
213.	Encourage the mass media to have particular regard...	сприяють засобам масової інформації у приділенні особливої уваги...	транспозиція	Конвенція про права дитини
214.	indigenous	корінне населення	додавання слів (декомпресія)	Конвенція про права дитини
215.	will be their basic concern	є предметом їх основного піклування	описовий переклад	Конвенція про права дитини
216.	guaranteeing	гарантування	калькування	Конвенція про права дитини
217.	of their child-rearing responsibilities	своїх обов'язків по вихованню дітей	перестановка слів (пермутація)	Конвенція про права дитини
218.	the development of institutions, facilities and services for the care of children	розвиток мережі дитячих установ	генералізація значень	Конвенція про права дитини
219.	children of working parents	діти, батьки яких працюють	транспозиція	Конвенція про права дитини
220.	child-care services	установи по догляду за дітьми	описовий переклад	Конвенція про права дитини
221.	social programmes	соціальні програми	калькування	Конвенція про права дитини
222.	judicial involvement	судова процедура	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
223.	treatment	лікування	калькування	Конвенція про права дитини

224.	investigation	розслідування	калькування	Конвенція про права дитини
225.	referral	передача на розгляд	описовий переклад	Конвенція про права дитини
226.	identification	виявлення	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
227.	cannot be allowed to remain	не може залишатися	вилучення слів (компресія)	Конвенція про права дитини
228.	alternative care	зміна догляду	транспозиція	Конвенція про права дитини
229.	foster placement	передача на виховання	описовий переклад	Конвенція про права дитини
230.	kafalah	«кафала»	транслітерація	Конвенція про права дитини
231.		ісламський	транскрипція (транскрибування)	Конвенція про права дитини
232.	When considering solutions, due regard shall be paid to...	Під час розгляду варіантів зміни необхідно належним чином враховувати...	додавання слів (декомпресія)	Конвенція про права дитини
233.	the desirability of continuity	бажаність наступництва	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
234.	a child's upbringing	виховання дитини	перестановка слів (пермутація)	Конвенція про права дитини
235.	linguistic background	рідна мова	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
236.	permit the system of adoption	дозволяють існування	додавання слів (декомпресія)	Конвенція про права дитини

		системи усиновлення		
237.	shall be the paramount consideration	враховувалися в першочерговом у порядку	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
238.	competent authorities	компетентні владі	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
239.	on the basis of all pertinent and reliable information	на підставі всієї інформації, що має відношення до справи і достовірна	додавання слів (декомпресія)	Конвенція про права дитини
240.	counselling	консультація	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини
241.	informed consent	усвідомлена згода	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
242.	inter-country adoption	усиновлення в іншій країні	описовий переклад	Конвенція про права дитини
243.	an alternative means	альтернативний спосіб	калькування	Конвенція про права дитини
244.	if the child cannot be placed in a foster or an adoptive family	якщо дитина не може бути передана на виховання або в сім'ю, яка могла б забезпечити її виховання або усиновлення	додавання слів (декомпресія)	Конвенція про права дитини
245.	in the case of national adoption	щодо усиновлення всередині країни	описовий переклад	Конвенція про права дитини
246.	enjoys safeguards and standards	застосовувалис я такі самі гарантії і норми	конкретизація значень	Конвенція про права дитини

247.	improper financial gain	невиправдана фінансова вигода	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини
248.	endeavour...	намагаються...	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини
249.	sexual abuse	сексуальне розбещення	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
250.	within this framework	на цій підставі	конкретизація значень	Конвенція про права дитини
251.	organs	органи	калькування	Конвенція про права дитини
252.	refugee status	статус біженця	перестановка слів (пермутація)	Конвенція про права дитини
253.	domestic law	внутрішнє право	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини
254.	humanitarian	гуманітарний	адаптивне транскодування (натуралізація)	Конвенція про права дитини
255.	in the enjoyment	в користуванні	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
256.	other competent intergovernmental organizations or non-governmental organizations	інших компетентних міжурядових або неурядових організацій	вилучення слів (компресія)	Конвенція про права дитини
257.	to trace the parents or other members of the family...	у пошуку батьків чи інших членів сім'ї...	транспозиція	Конвенція про права дитини
258.	refugee child	дитина-біженець	перестановка слів (пермутація)	Конвенція про права дитини
259.	a mentally or physically disabled child	неповноцінна в розумовому або фізичному	описовий переклад	Конвенція про права дитини

		відношенні дитина		
260.	decent life	достойне життя	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
261.	child should enjoy a full and decent life	дитина має вести повноцінне і достойне життя	генералізація значень	Конвенція про права дитини
262.	self-reliance	почуття впевненості в собі	описовий переклад	Конвенція про права дитини
263.	in the community	у житті суспільства	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
264.	subject to available resources	за умови наявності ресурсів	транспозиція	Конвенція про права дитини
265.	to the eligible child and those responsible for his or her care	дитині, яка має на це право, та відповідальним за турботу про неї	описовий переклад	Конвенція про права дитини
266.	the circumstances of the parents	становище батьків	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
267.	others caring for the child	інших осіб, що забезпечують турботу про дитину	описовий переклад	Конвенція про права дитини
268.	access to and receives education	доступ до послуг у галузі освіти	конкретизація значень	Конвенція про права дитини
269.	training	професійна підготовка	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини
270.	health care services	медичне обслуговування	конкретизація значень	Конвенція про права дитини
271.	rehabilitation services	відновлення здоров'я	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини

272.	preparation for employment	підготовка до трудової діяльності	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини
273.	recreation opportunities	доступ до засобів відпочинку	описовий переклад	Конвенція про права дитини
274.	individual development	розвиток її особи	генералізація значень	Конвенція про права дитини
275.	psychological	психологічний	транскрипція (транскрибування)	Конвенція про права дитини
276.	in the field of preventive health care	в галузі профілактичної охорони здоров'я	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
277.	functional	функціональний	транскрипція (транскрибування)	Конвенція про права дитини
278.	rehabilitation	реабілітація	адаптивне транскодування (натуралізація)	Конвенція про права дитини
279.	education and vocational services	загальноосвітня і професійна підготовка	конкретизація значень	Конвенція про права дитини
280.	with the aim of enabling States Parties	з тим, щоб дозволити Державам-учасницям	транспозиція	Конвенція про права дитини
281.	capabilities and skills	можливості і знання	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини
282.	the enjoyment of the highest attainable standard of health	користування найбільш досконалими послугами системи охорони здоров'я	додавання слів (декомпресія)	Конвенція про права дитини
283.	the treatment of illness	лікування хвороб	калькування	Конвенція про права дитини

284.	strive to ensure	намагаються забезпечити	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини
285.	pursue full implementation	домагаються повного здійснення	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини
286.	shall take appropriate measures	вживають заходів	вилучення слів (компресія)	Конвенція про права дитини
287.	To diminish...	зниження...	транспозиція	Конвенція про права дитини
288.	...infant and child mortality	...рівня смертності немовлят і дитячої смертності	додавання слів (декомпресія)	Конвенція про права дитини
289.	infant	немовля	вибір варіантного відповідника	Конвенція про права дитини
290.	To ensure the provision of necessary medical assistance...	забезпечення надання необхідної медичної допомоги...	транспозиція	Конвенція про права дитини
291.	...with emphasis on the development of primary health care	...з приділенням першочергової уваги розвитку первинної медико- санітарної допомоги	описовий переклад	Конвенція про права дитини
292.	To combat disease and malnutrition...	боротьби з хворобами і недоїданням...	транспозиція	Конвенція про права дитини
293.	the provision of adequate nutritious foods	надання достатньої кількості поживного продовольства	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини

294.	environmental pollution	забруднення навколишнього середовища	перестановка слів (пермутація)	Конвенція про права дитини
295.	To ensure...	надання...	транспозиція	Конвенція про права дитини
296.	pre-natal	допологовий	конкретизація значень	Конвенція про права дитини
297.	post-natal	післяпологовий	конкретизація значень	Конвенція про права дитини
298.	To ensure that all segments of society, in particular parents and children, are informed...	забезпечення інформацією всіх прошарків суспільства, зокрема батьків і дітей...	транспозиція	Конвенція про права дитини
299.	the advantages of breastfeeding	переваги грудного годування	описовий переклад	Конвенція про права дитини
300.	hygiene	гігієна	транслітерація	Конвенція про права дитини
301.	prevention of accidents	запобігання нещасним випадкам	описовий переклад	Конвенція про права дитини
302.	environmental sanitation	санітарія середовища перебування дитини	додавання слів (декомпресія)	Конвенція про права дитини
303.	preventive	превентивний	калькування	Конвенція про права дитини
304.	family planning education and services	навчання і послуг з планування сім'ї	описовий переклад	Конвенція про права дитини
305.	To develop preventive health care...	розробки превентивних заходів з охорони здоров'я...	транспозиція	Конвенція про права дитини

306.	a periodic review	періодична оцінка	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
307.	the right to benefit from social security	право користуватися благами соціального забезпечення	додавання слів (декомпресія)	Конвенція про права дитини
308.	social insurance	соціальне страхування	калькування	Конвенція про права дитини
309.	a standard of living adequate...	рівень життя, необхідний...	контекстуальна заміна	Конвенція про права дитини
310.	the reduction of drop-out rates	зниження кількості учнів, які залишили школу	описовий переклад	Конвенція про права дитини
311.	make them available and accessible to every child	забезпечують її доступність для всіх дітей	вилучення слів (компресія)	Конвенція про права дитини
312.	Make higher education accessible to all...	забезпечують доступність вищої освіти для всіх...	транспозиція	Конвенція про права дитини
313.	They shall, however, continue to deal with such cases as they already have under consideration	Проте вони продовжують вести ті справи, які вже є в їхньому провадженні	компенсація	Європейська конвенція з прав людини
314.	When considering solutions, due regard shall be paid to the desirability of continuity in a child's upbringing and to the child's ethnic, religious,	Під час розгляду варіантів зміни необхідно належним чином враховувати бажаність наступництва виховання	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини

	cultural and linguistic background	дитини, її етнічне походження, релігійну і культурну належність і рідну мову		
315.	The High Contracting Parties shall secure to everyone within their jurisdiction the rights and freedoms defined in Section I of this Convention.	Високі Договірні Сторони гарантують кожному, хто перебуває під їхньою юрисдикцією, права і свободи, визначені в розділі I цієї Конвенції.	поділ (внутрішній)	Європейська конвенція з прав людини
316.	States Parties shall take all appropriate measures to ensure that the child is protected against all forms of discrimination or punishment on the basis of the status, activities, expressed opinions, or beliefs of the child's parents, legal guardians, or family members.	Держави-учасниці вживають всіх необхідних заходів для забезпечення захисту дитини від усіх форм дискримінації або покарання на підставі статусу, діяльності, висловлюваних поглядів чи переконань дитини, батьків дитини, законних опікунів чи інших членів сім'ї.	інтеграція (внутрішня)	Конвенція про права дитини

317.	...when it results from the use of force which is no more than absolutely necessary	...якщо воно є наслідком виключно необхідного застосування сили	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
318.	.. in a language which he understands...	зрозумілою для нього мовою	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
319.	...by which the lawfulness of his detention shall be decided speedily by a court and his release ordered...	...в ході якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення...	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
320.	In the determination of his civil rights and obligations or of any criminal charge against him, everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law.	Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини

		кримінального обвинувачення.		
321.	to be informed promptly, in a language which he understands and in detail...	бути негайно і детально поінформованим зрозумілою для нього мовою...	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
322.	to examine or have examined witnesses against him and to obtain the attendance and examination of witnesses on his behalf	допитувати свідків обвинувачення або вимагати, щоб їх допитали, а також вимагати виклику й допиту свідків захисту	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
323.	to have the free assistance of an interpreter if he cannot understand or speak the language used in court.	якщо він не розуміє мови, яка використовується в суді, або не розмовляє нею, – одержувати безоплатну допомогу перекладача.	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
324.	...which did not constitute a criminal offence under national or international law at the time when it was committed.	...яка на час її вчинення не становила кримінального правопорушення згідно з національним законом або міжнародним правом.	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
325.	There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right...	Органи державної влади не можуть втручатись у	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини

		здійснення цього права...		
326.	The provisions of this Convention shall be applied in such territories with due regard, however, to local requirements.	Однак положення цієї Конвенції застосовуються до таких територій з належним урахуванням місцевих вимог.	компенсація	Європейська конвенція з прав людини
327.	The preceding provisions shall not, however, in any way impair the right of a State to enforce such laws as it deems necessary to control the use of property in accordance with the general interest or to secure the payment of taxes or other contributions or penalties.	Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які, на її думку, є необхідними для здійснення контролю за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів.	компенсація	Європейська конвенція з прав людини
328.	any service exacted in case of an emergency or calamity threatening the life or well-being of the community;	на будь-яку службу, що вимагається у випадку надзвичайної ситуації або стихійного лиха, яке загрожує	поділ (внутрішній)	Європейська конвенція з прав людини

		життю чи благополуччю добробуту суспільства;		
329.	Everyone lawfully within the territory of a State shall, within that territory, have the right to liberty of movement and freedom to choose his residence.	Кожен, хто законно перебуває на території будь-якої держави, в межах цієї території має право на свободу пересування і свободу вибору місця проживання.	поділ (внутрішній)	Європейська конвенція з прав людини
330.	...including the right to form and to join trade unions for the protection of his interests.	...включаючи право створювати профспілки та вступати до них для захисту своїх інтересів.	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
331.	No restrictions shall be placed on the exercise of these rights...	Здійснення цих прав не підлягає жодним обмеженням...	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
332.	This Article shall not prevent the imposition of lawful restrictions on the exercise of these rights by members of the armed forces, of the police or of the administration of the State.	Ця стаття не перешкоджає запровадженню законних обмежень на здійснення цих прав особами, що входять до складу збройних сил, поліції чи адміністративних органів держави.	поділ (внутрішній)	Європейська конвенція з прав людини

333.	...any High Contracting Party may take measures derogating from its obligations under this Convention....	...будь-яка Висока Договірна Сторона може вживати заходів, що відступають від її зобов'язань за цією Конвенцією...	поділ (внутрішній)	Європейська конвенція з прав людини
334.	No derogation from Article 2, except in respect of deaths resulting from lawful acts of war, or from Articles 3, 4 (paragraph 1) and 7 shall be made under this provision.	Наведене вище положення не може бути підставою для відступу від статті 2, крім випадків смерті внаслідок правомірних воєнних дій, і від статей 3, 4 (пункт 1) і 7.	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
335.	...shall keep the Secretary General of the Council of Europe fully informed of the measures which it has taken and the reasons therefor.	...у повному обсязі інформує Генерального секретаря Ради Європи про вжиті нею заходи і причини їх вжиття.	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
336.	To ensure the observance of the engagements undertaken by the High Contracting Parties in the Convention and the Protocols thereto...	Для забезпечення дотримання Високими Договірними Сторонами їхніх зобов'язань за Конвенцією та Протоколами до неї...	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини

337.	Candidates shall be less than 65 years of age at the date by which the list of three candidates has been requested by the Parliamentary Assembly, further to Article 22.	Кандидати повинні бути молодше 65 років станом на день подання Парламентською Асамблеєю запиту щодо списку з трьох кандидатів згідно статті 22.	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
338.	...all questions arising from the application of this paragraph shall be decided by the Court.	...усі питання, що виникають внаслідок застосування цього пункту, вирішуються Судом.	поділ (внутрішній)	Європейська конвенція з прав людини
339.	The judges shall hold office until replaced.	Судді обіймають посаду доти, доки їх не замінять.	поділ (внутрішній)	Європейська конвенція з прав людини
340.	To consider cases brought before it, the Court shall sit in a single-judge formation...	Для розгляду переданих йому справ Суд засідає у складі одного судді...	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
341.	...reduce to five the number of judges of the Chambers.	...зменшити кількість суддів у складі Палат до п'яти.	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
342.	There shall sit as an ex officio member of the Chamber and the Grand Chamber the judge elected in respect of the High Contracting Party concerned.	Суддя, обраний від Високої Договірної Сторони, яка є стороною у справі, є ex officio членом Палати або Великої Палати.	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини

343.	...a person chosen by the President of the Court from a list submitted in advance by that Party shall sit in the capacity of judge.	...Голова Суду вибирає зі списку, поданого заздалегідь цією Стороною, особу, яка засідає як суддя.	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
344.	The Grand Chamber shall also include the President of the Court...	До складу Великої Палати входять також Голова Суду...	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
345.	...no judge from the Chamber which rendered the judgment shall sit in the Grand Chamber...	...у Великій Палаті не може засідати жодний суддя з Палати, яка прийняла рішення у справі...	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
346.	...and render at the same time a judgment on the merits..	...і одночасно постановити рішення по суті...	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
347.	...if the underlying question in the case...	...якщо покладене в основу справи питання...	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
348.	...including whether that Party has contested the application of the procedure...	...у тому числі те, чи заперечувала ця Сторона проти застосування процедури...	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
349.	If no decision is taken under Article 27 or 28...	Якщо згідно зі статтею 27 чи статтею 28 не винесено	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини

		жодної ухвали...		
350.	...or no judgement rendered under Article 28...	...або згідно зі статтею 28 не постановлено жодного рішення...	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
351.	In the event of dispute as to whether the Court has jurisdiction, the Court shall decide.	У випадку виникнення спору щодо юрисдикції Суду спір вирішує сам Суд.	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
352.	The Court may only deal with the matter after all domestic remedies have been exhausted...	Суд може брати справу до розгляду лише після того, як було вичерпано всі національні засоби правового захисту...	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
353.	...and within a period of four months from the date on which the final decision was taken.	і впродовж чотирьох місяців від дати постановлення остаточного рішення на національному рівні.	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
354.	The President of the Court may, in the interest of the proper administration of justice, invite any High Contracting Party...	В інтересах належного здійснення правосуддя Голова Суду може запропонувати будь-якій Високій Договірній Стороні...	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини

355.	...it is no longer justified to continue the examination of the application.	...подальший розгляд заяви не є виправданим.	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
356.	...for the effective conduct of which the High Contracting Parties concerned shall furnish all necessary facilities.	...для ефективного здійснення якого заінтересовані Високі Договірні Сторони створюють усі необхідні умови.	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
357.	If a friendly settlement is effected...	У разі досягнення дружнього врегулювання ...	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
358.	Documents deposited with the Registrar shall be accessible to the public unless the President of the Court decides otherwise.	Доступ до документів, переданих до Секретаріату, є відкритим, якщо Голова Суду не вирішить інакше.	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
359.	...the Court shall, if necessary, afford just satisfaction to the injured party.	...Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію.	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
360.	Reasons shall be given for judgments as well as for decisions declaring applications	Рішення у справі, а також ухвали про прийнятність або неприйнятність	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини

	admissible or inadmissible.	заяв мають бути вмотивовані.		
361.	If a judgment does not represent, in whole or in part, the unanimous opinion of the judges...	Якщо рішення у справі повністю або частково не виражає одностайної думки суддів...	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
362.	The Court shall decide whether a request for an advisory opinion submitted by the Committee of Ministers is within its competence...	Суд вирішує, чи належить запит Комітету Міністрів щодо надання консультативного висновку до його компетенції...	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
363.	Reasons shall be given for advisory opinions of the Court.	Консультативні висновки Суду мають бути вмотивовані.	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
364.	The judges shall be entitled, during the exercise of their functions, to the privileges and immunities...	Судді під час виконання своїх обов'язків користуються привілеями та імунітетами...	зміна порядку слів у реченні	Європейська конвенція з прав людини
365.	...that everyone is entitled to all the rights and freedoms set forth therein...	...що кожна людина має володіти всіма зазначеними у них правами і свободами...	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини
366.	Recalling that, in the Universal Declaration of Human Rights, the United Nations has proclaimed...	нагадуючи, що Організація Об'єднаних Націй в Загальній декларації прав	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини

		людини проголосила...		
367.	...in particular in the developing countries...	...зокрема в країнах, що розвиваються ...	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини
368.	...the best interests of the child shall be a primary consideration.	...першочергов а увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини.	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини
369.	States Parties shall undertake such measures to the maximum extent of their available resources and, where needed, within the framework of international co-operation.	Держави-учасниці вживають таких заходів у максимальних рамках наявних у них ресурсів і при необхідності в рамках міжнародного співробітництва.	інтеграція (внутрішня)	Конвенція про права дитини
370.	States Parties shall respect the responsibilities, rights and duties of parents or, where applicable, the members of the extended family or community...	Держави-учасниці відповідають відповідальності, права і обов'язки батьків і у відповідних випадках членів розширеної сім'ї чи общини...	інтеграція (внутрішня)	Конвенція про права дитини
371.	...in a manner consistent with the evolving capacities of the	...належним чином управляти і керувати	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини

	child, appropriate direction and guidance in the exercise by the child of the rights recognized in the present Convention.	дитиною щодо здійснення визнаних цією Конвенцією прав і робити це згідно зі здібностями дитини, що розвиваються.		
372.	...and shall have the right from birth to a name, the right to acquire a nationality...	...і з моменту народження має право на ім'я і набуття громадянства...	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини
373.	.... the right to know and be cared for by his or her parents.	...право знати своїх батьків і право на їх піклування.	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини
374.	...and a decision must be made as to the child's place of residence.	...і необхідно прийняти рішення щодо місця проживання дитини.	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини
375.	to maintain personal relations and direct contact with both parents on a regular basis	підтримувати на регулярній основі особисті відносини і прямі контакти з обома батьками	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини
376.	Where such separation results from any action initiated by a State Party...	У тих випадках, коли таке розлучення впливає з якого-небудь рішення, прийнятого Державою-учасницею...	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини

377.	...that State Party shall, upon request, provide the parents, the child or, if appropriate, another member of the family...	...така Держава-учасниця надає батькам, дитині чи, якщо це необхідно, іншому члену сім'ї на їх прохання...	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини
378.	...applications by a child or his or her parents to enter or leave a State Party...	...заява дитини чи її батьків на в'їзд у Державу-учасницю або виїзд із неї...	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини
379.	States Parties shall assure to the child who is capable of forming his or her own views...	Держави-учасниці забезпечують дитині, здатній сформулювати власні погляди...	інтеграція (внутрішня)	Конвенція про права дитини
380.	...the right to express those views freely in all matters affecting the child...	...право вільно висловлювати ці погляди з усіх питань, що торкаються дитини...	поділ (внутрішній)	Конвенція про права дитини
381.	No restrictions may be placed on the exercise of these rights other...	Щодо здійснення даного права не можуть застосовуватися будь-які обмеження...	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини
382.	...recognition of the principle that both parents have common responsibilities...	...визнання принципу загальної та однакової відповідальності обох батьків...	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини

383.	States Parties shall render appropriate assistance to parents and legal guardians...	Держави-учасниці надають батькам і законним опікунам належну допомогу...	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини
384.	...to benefit from child-care services and facilities for which they are eligible.	...мали право користуватися призначеними для них службами й установами по догляду за дітьми.	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини
385.	...or cannot in any suitable manner be cared for in the child's country of origin	...і якщо забезпечення якогось придатного догляду в країні походження дитини є неможливим	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини
386.	Promote, where appropriate, the objectives of the present article...	сприяють у необхідних випадках досягненню цілей цієї статті...	інтеграція (внутрішня)	Конвенція про права дитини
387.	...whether unaccompanied or accompanied by his or her parents or by any other person...	...як тій, що супроводжується, так і тій, що не супроводжується її батьками або будь-якою іншою особою...	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини
388.	...to protect and assist such a child...	...щодо захисту такої дитини та	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини

		надання їй допомоги...		
389.	as any other child permanently or temporarily deprived of his or her family environment for any reason	як і будь-якій іншій дитині, через якісь причини тимчасово або постійно позбавленій сімейного оточення	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини
390.	shall be provided free of charge, whenever possible, taking into account the financial resources of the parents...	надається при можливості безкоштовно з урахуванням фінансових ресурсів батьків...	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини
391.	...in a manner conducive to the child's achieving the fullest possible social integration and...	...таким чином, який призводить до найбільш повного по можливості втягнення дитини в соціальне життя і...	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини
392.	including dissemination of and access to information concerning methods of rehabilitation, education and vocational services	включаючи розповсюдження інформації про методи реабілітації, загальноосвітньої і професійної підготовки, а також доступу до цієї інформації	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини
393.	To ensure appropriate pre-natal and post-	надання матерям належних	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини

	natal health care for mothers	послуг по охороні здоров'я у допологовий і післяпологовий періоди		
394.	...have access to education and are supported in the use of basic knowledge of child health and nutrition, the advantages of breastfeeding, hygiene and environmental sanitation and the prevention of accidents.	...щодо здоров'я і харчування дітей, переваги грудного годування, гігієни, санітарії середовища перебування дитини і запобігання нещасним випадкам, а також доступу до освіти та підтримки у використанні цих знань.	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини
395.	States Parties recognize the right of a child who has been placed by the competent authorities for the purposes of care, protection or treatment of his or her physical or mental health...	Держави-учасниці визнають права дитини, яка віддана компетентними органами на піклування з метою догляду за нею, її захисту або фізичного чи психічного лікування...	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини
396.	The benefits should, where appropriate, be granted, taking	Ці блага в міру необхідності надаються з урахуванням	інтеграція (внутрішня)	Конвенція про права дитини

	into account the resources...	наявних ресурсів...		
397.	...and with a view to achieving this right progressively and on the basis of equal opportunity...	...і з метою поступового досягнення здійснення цього права на підставі рівних можливостей...	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини
398.	Make primary education compulsory and available free to all.	вводять безплатну й обов'язкову початкову освіту.	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини
399.	...take appropriate measures such as the introduction of free education and offering financial assistance in case of need;	...вживають таких заходів, як введення безплатної освіти та надання у випадку необхідності фінансової допомоги;	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини
400.	Make educational and vocational information and guidance available and accessible to all children.	забезпечують доступність інформації і матеріалів у галузі освіти й професійної підготовки для всіх дітей.	зміна порядку слів у реченні	Конвенція про права дитини